

**EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO
PRAKTIKOS APŽVALGA
2022 M. LIEPOS 1 D.–2022 M. GRUODŽIO 31 D.**

**APŽVALGĄ PARENGĖ
LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO
TEISMŲ PRAKTIKOS DEPARTAMENTAS**

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
(2022 m. liepos 1 d.–2022 m. gruodžio 31 d.)

SOCIALINĖ APSAUGA.....	5
2022 m. liepos 7 d. sprendimas byloje <i>Pensionsversicherungsanstalt (Périodes d'éducation d'enfants à l'étranger)</i>, C-576/20.....	5
<i>Dėl valstybės narės pareigos apskaičiuojant senatvės pensiją įskaityti kitose valstybėse narėse įgytus vaiko auginimo laikotarpius.....</i>	<i>5</i>
2022 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje <i>Caisse nationale d'assurance pension</i>, C-731/21.....	7
<i>Dėl maitintojo netekimo išmokos skyrimo siejimo su sąlyga, kad partnerystė būtų registruota priimančiosios valstybės registre.....</i>	<i>7</i>
UŽSIENIEČIŲ TEISINĖ PADĖTIS.....	8
2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje <i>Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság ir kt.</i>, C-159/21	8
<i>Dėl tarptautinės apsaugos prašytojo teisės per administracinę procedūrą ar vykstant teismo procesui naudoti konfidencialią informaciją, kuria grindžiamas kompetentingų institucijų sprendimas atmesti to asmens pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą.....</i>	<i>8</i>
<i>Dėl sprendžiančiosios institucijos pareigos savarankiškai vertinti už nacionalinį saugumą atsakingų institucijų pateiktą informaciją apie prieglobsčio prašytojo grėsmę nacionaliniam saugumui.....</i>	<i>9</i>
<i>Dėl sprendžiančiosios institucijos diskrecijos nesuteikti užsieniečiui papildomos apsaugos, atsižvelgiant į jo padarytą sunkų nusikaltimą, apie kurį buvo žinoma dar iki suteikiant tam asmeniui pabėgėlio statusą, kuris vėliau buvo panaikintas.....</i>	<i>9</i>
Didžiosios kolegijos 2022 m. lapkričio 8 d. sprendimas sujungtose byloje <i>Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Examen d'office de la rétention)</i>, C-704/20, C-39/21.....	10
<i>Dėl nacionalinio teismo pareigos savo iniciatyva patikrinti sulaikymo priemonės, skirtos nelegaliai šalyje esančiam užsieniečiui ar prieglobsčio prašytojui, teisėtumą.....</i>	<i>10</i>
APMOKESTINIMAS.....	11
2022 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje <i>HA.EN.</i>, C-227/21.....	11
<i>Dėl pripažinimo, kad apmokestinamasis asmuo sukčiauja atveju, kai jis deklaruoja mokėtiną PVM, tačiau jo į valstybės biudžetą nesumoka dėl patiriamų finansinių sunkumų (nemokumo).....</i>	<i>12</i>
<i>Dėl piktnaudžiavimo teise konstatavimo atveju, kai neįvykus varžytinėms kreditorius pasinaudoja teise už pradinę varžytinių kainą įsigyti apmokestinamojo asmens turtą žinodamas (turėdamas žinoti), kad dėl patiriamų finansinių sunkumų (nemokumo) pastarasis negalės sumokėti pardavimo PVM į biudžetą.....</i>	<i>12</i>
2022 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje <i>RAIFFEISEN LEASING</i>, C-235/21.....	12
<i>Dėl tarp apmokestinamųjų asmenų sudarytos sutarties pripažinimo PVM sąskaita faktūra.....</i>	<i>13</i>
2022 m. spalio 6 d. sprendimas byloje <i>Vittamed technologijos</i>, C-293/21.....	13
<i>Dėl priešasčių, nulėmusių sprendimų nebevykdyti apmokestinamosios veiklos, reikšmės, sprendžiant dėl apmokestinamojo asmens pareigos patikslinti su šia veikla susijusių prekių ir paslaugų, įskaitant ilgalaikį turtą, įsigijimo (pasigaminimo) PVM atskaitą.....</i>	<i>14</i>
2022 m. spalio 27 d. sprendimas byloje <i>Climate Corporation Emissions Trading</i>, C-641/21.....	14
<i>Dėl paslaugos teikėjo valstybės narės kompetentingų institucijų teisės reikalauti sumokėti PVM šioje valstybėje narėje, kai šis teikėjas žinojo (turėjo žinoti), kad kitoje valstybėje narėje esantis paslaugos gavėjas sukčiavo PVM srityje.....</i>	<i>15</i>
2022 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje <i>Finanzamt M</i>, C-596/21.....	15
<i>Dėl atsisakymo suteikti teisę į viso pirkimo PVM atskaitą apie pardavėjo sukčiavimą turėjusiam žinoti apmokestinamajam asmeniui, kai tik dalis šio PVM buvo sukčiavimo objektas.....</i>	<i>16</i>
2022 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje <i>Aquila Part Prod Com</i>, C-512/21.....	16
<i>Dėl mokesčių administratoriui tenkančios įrodinėjimo naštos atveju, kai siekiama paneigti teisę į PVM atskaitą dėl apmokestinamojo asmens sukčiavimo ar šio asmens žinojimo (turėjimo žinoti) apie dalyvavimą į tokį sukčiavimą įtrauktame sandoryje.....</i>	<i>17</i>
<i>Dėl aplinkybės, kad tiekimo grandinės nariai pažįsta vienas kitą, reikšmės, siekiant pagrįsti vertinimą, kad apmokestinamasis asmuo turėjo žinoti apie sukčiavimą PVM srityje.....</i>	<i>17</i>

<i>Dėl apmokestinamojo asmens teisės į PVM atskaitą atveju, kai apie sukčiavimo PVM srityje aplinkybes žinojo šio asmens vardu pagal įgaliojimą veikęs trečiasis asmuo, sudaręs į sukčiavimą įtrauktus apmokestinamuosius sandorius</i>	18
REKLAMA	18
Didžiosios kolegijos 2022 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje EUROAPTIEKA, C-530/20	18
<i>Dėl bendrovės veiklos kvalifikavimo kaip „vaistų reklamos“ ir valstybių narių teisės uždrausti į visuomenei skirtą nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų reklamą įtraukti kitus, Direktyvos 90 straipsnyje nenurodytus, elementus</i>	18
MAISTO PRODUKTŲ SAUGUMAS	19
2022 m. spalio 27 d. sprendimas byloje Orthomol, C-418/21	19
<i>Dėl specialiosios medicininės paskirties maisto produkto sąvokos</i>	20
BENDRA ŽEMĖS ŪKIO POLITIKA	20
2022 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Sense Visuele Communicatie en Handel, C-36/21	20
<i>Dėl žalos, atsiradusios nacionalinei institucijai pateikus klaidingą Europos Sąjungos teisės išaiškinimą, atlyginimo, remiantis nacionalinėje teisėje įtvirtintu teisėtų lūkesčių apsaugos principu</i>	21
DARBUOTOJŲ SAUGA IR SVEIKATOS APSAUGA	21
2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje LB (Prescription du droit au congé annuel payé), C-120/21	21
<i>Dėl senaties termino ieškiniui dėl kompensacijos už nepanaudotas kasmetines atostogas pareikšti taikymo sąlygų</i>	22
2022 m. spalio 13 d. sprendimas byloje S.C.R.L. (Vêtement à connotation religieuse), C-344/20	22
<i>Dėl įmonės darbo tvarkos taisyklės, kuria draudžiama dėvėti religinius, filosofinius ar dvasinius simbolius</i>	23
ŠVIETIMAS	24
Didžiosios kolegijos 2022 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje Boriss Cilevičs ir kt., C-391/20	24
<i>Dėl valstybės narės teisės įpareigoti aukštojo mokslo įstaigas organizuoti studijas tik valstybės narės oficialiąja kalba</i>	24
DUOMENŲ APSAUGA	25
Didžiosios kolegijos 2022 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20	25
<i>Dėl nacionalinės teisės aktuose nustatytos pareigos internete skelbti valstybės tarnyboje dirbančių fizinių asmenų arba viešųjų lėšų gaunančių asociacijų ar įstaigų vadovų privačių interesų deklaracijų duomenis</i>	26
Didžiosios kolegijos 2022 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje Google (Déréférencement d'un contenu prétendument inexact), C-460/20	27
<i>Dėl paieškos sistemos operatoriaus pareigos iš paieškos rezultatų sąrašo pašalinti nuorodą į turinį, kuriame yra teiginių, kuriuos prašymą pateikęs asmuo laiko netiksliais</i>	28
2022 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje Inspektor v Inspektorata kam Visshia sadeben savet (Finalités du traitement de données - Enquête pénale), C-180/21	28
<i>Dėl Reglamento 2016/679 taikymo asmens duomenų tvarkymui, kurį atlieka valstybės narės prokuratūra, siekdama įgyvendinti savo teisę į gynybą nagrinėjant ieškinį dėl valstybės atsakomybės</i>	29
TRANSPORTAS	30
2022 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje LOT (Indemnisation imposée par l'autorité administrative), C-597/20	30
<i>Dėl valstybės narės teisės įgaluoti už Reglamento taikymą atsakingą nacionalinę instituciją įpareigoti oro vežėją išmokėti pagal Reglamentą keleiviams mokėtiną kompensaciją gavus individualų keleivio skundą</i>	30
REGISTRAI	31
2022 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (Immatriculation des véhicules signalés), C-88/21	31

Dėl transporto priemonės, dėl kurios į antrosios kartos Šengeno informacinę sistemą (SIS II) buvo įvestas perspėjimas, registravimo32

TEISĖS AKTŲ DERINIMAS **33**

2022 m. spalio 20 d. sprendimas byloje EKOFRUKT, C-362/21..... **33**

Dėl administracinio akto, pasirašyto elektroniniu parašu, kuris neatitinka „kvalifikuotam elektroniniam parašui“ keliamų reikalavimų, teisinės galios..... 34

ATSTOVAVIMAS **34**

2022 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Universität Bremen prieš REA, C-110/21 P **34**

Dėl teisės profesorius atstovavimo savo universitetui Bendrajame teisme ir Europos Sąjungos Teisingumo Teisme.....35

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas, ESTT) procesinių sprendimų apžvalgos. Apžvalgos rengiamos, be kita ko, atsižvelgiant į Europos Sąjungos Tyrimų ir dokumentacijos direktorato parengtas teismo sprendimų ir nutarčių santraukas. Šis dokumentas yra skirtas tik informuoti ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už šių procesinių dokumentų vertimus. Oficialius ir išsamius sprendimų tekstus galite rasti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo interneto svetainėje <http://curia.europa.eu/> ir Europos Sąjungos teisės interneto svetainėje <http://eur-lex.europa.eu/>.

SOCIALINĖ APSAUGA**2022 m. liepos 7 d. sprendimas byloje *Pensionsversicherungsanstalt (Périodes d'éducation d'enfants à l'étranger)*, C-576/20¹**

Darbuotojų migrantų socialinė apsauga – Reglamentas (EB) Nr. 987/2009 – 44 straipsnio 2 dalis – Taikymo sritis – Senatvės pensija – Skaičiavimas – Kitose valstybėse narėse įgytų vaiko auginimo laikotarpių įskaitymas – SESV 21 straipsnis – Laisvas piliečių judėjimas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 21 straipsnio ir Reglamento Nr. 987/2009² 44 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.

Šis prašymas pateiktas nagrinėjant CC ir Austrijos Pensijų draudimo įstaigos ginčą dėl kitose valstybėse narėse CC įgytų vaiko auginimo laikotarpių įskaitymo, siekiant apskaičiuoti jai Austrijoje mokamos senatvės pensijos dydį.

Po to, kai dirbo Austrijoje kaip savarankiškai dirbantis asmuo, CC 1987 m. įsikūrė Belgijoje, kur jai gimė du vaikai, atitinkamai 1987 m. gruodžio 5 d. ir 1990 m. vasario 23 d. Nuo pirmojo vaiko gimimo ji visą laiką skyrė jiems auginti, niekur nedirbdama, neįgydama draudimo laikotarpių ir negaudama vaiko auginimo išmokų. Tas pats buvo Vengrijoje, kur 1991 m. gruodžio mėn. ji gyveno.

1993 m. vasario mėn. grįžusi į Austriją, CC ir toliau trylika mėnesių augino savo vaikus, tačiau buvo privalomai apdrausta ir mokėjo įmokas pagal Austrijos socialinės apsaugos sistemą. Vėliau iki išėjimo į pensiją ji dirbo ir mokėjo įmokas šioje valstybėje narėje.

Gavusi prašymą skirti senatvės pensiją, Austrijos pensijų tarnyba 2017 m. gruodžio 29 d. sprendimu jai pripažino šią teisę. Austrijoje įgyti vaiko auginimo laikotarpiai buvo prilyginti draudimo laikotarpiams ir jie buvo įskaityti apskaičiuojant jos pensijos dydį. Kita vertus, Belgijoje ir Vengrijoje įgyti laikotarpiai nebuvo įskaityti.

CC užginčijo šį sprendimą tvirtindama, kad kitose valstybėse narėse įgyti vaiko auginimo laikotarpiai turi būti prilyginti draudimo laikotarpiams pagal SESV 21 straipsnį, kuriame įtvirtinta Sąjungos piliečių teisė laisvai judėti, nes ji iki šių laikotarpių įgijimo ir po jų dirbo ir buvo apdrausta pagal Austrijos socialinę apsaugos sistemą.

Atmetus CC apeliacinį skundą, ji pateikė kasacinį skundą Austrijos Aukščiausiajam Teismui. Abejodamas dėl kitose valstybėse narėse įgytų vaiko auginimo laikotarpių įskaitymo senatvės pensijos apskaičiavimo tikslais, šis teismas paprašė Teisingumo Teismo išaiškinti Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalies nuostatą³, kuri šioje byloje taikoma *ratione temporis*. Iš tiesų negalima atmesti galimybės, kad šioje nuostatoje išimtinu pagrindu numatytos tokio įskaitymo sąlygos, o CC jų netenkina – tuo metu, kai prasidėjo pirmasis vaiko auginimo laikotarpis, ji Austrijoje nedirbo pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl valstybės narės pareigos apskaičiuojant senatvės pensiją įskaityti kitose valstybėse narėse įgytus vaiko auginimo laikotarpius

¹ Šio sprendimo apžvalga parengta sprendimo teksto ir ESTT sprendimo santraukos pagrindu.

² 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 987/2009, nustatantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką.

³ Šio 44 straipsnio „Vaiko auginimo laikotarpių įskaitymas“ 2 dalyje numatyta, kad kai pagal valstybės narės, kuri yra kompetentinga pagal Reglamento Nr. 883/2004 II antraštinę dalį, teisės aktus neatsižvelgiama į vaiko auginimo laikotarpius, valstybės narės, kurios teisės aktai pagal Reglamento Nr. 883/2004 II antraštinę dalį buvo taikomi atitinkamam asmeniui, todėl, kad jis vykdė veiklą pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo tuo metu, kai pagal tuos teisės aktus imta atsižvelgti į vaiko auginimo laikotarpį atitinkamo vaiko atžvilgiu, įstaiga ir toliau yra atsakinga už tai, kad būtų atsižvelgta į šį laikotarpį kaip į vaiko auginimo laikotarpius pagal jos pačios teisės aktus taip, tarsi šis vaikas buvo auginamas jos teritorijoje.

Pirma, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad, atsižvelgiant į jo formuluotę, kontekstą ir teisės akto, kurio dalis ji yra, tikslus, Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jis vaiko auginimo laikotarpių, kuriuos tas pats asmuo įgijo įvairiose valstybėse narėse, įskaitymo nereglamentuoja išimtinu pagrindu.

Dėl šios nuostatos formuluotės Teisingumo Teismas pažymėjo, jog šioje nuostatoje nenurodyta, kad ja reglamentuojamas įskaitymas išimtinu pagrindu ir kad nors šia nuostata kodifikuojama jos įsigaliojimo dieną šiuo klausimu priimta jurisprudencija⁴, sprendimas *Reichel-Albert*⁵ dar nebuvo paskelbtas, todėl, priimant Reglamentą Nr. 987/2009, jame padarytas išvadas negalėjo būti atsižvelgta, kad jos galimai būtų kodifikuotos.

Dėl Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio konteksto Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į šio reglamento antraštinę dalį ir skyrių, kuriame yra šis straipsnis, patikslino, kad šioje nuostatoje įtvirtinta papildoma taisyklė, leidžianti padidinti tikimybę atitinkamiems asmenims, kad jų vaiko auginimo laikotarpiai bus visiškai įskaityti, ir taip kiek įmanoma išvengti to, kad jie nebūtų įskaityti.

Kiek tai susiję su Reglamento Nr. 987/2009 tikslu, aiškinimas, kad šio reglamento 44 straipsnyje reglamentuojamas vaiko auginimo laikotarpių, įgytų skirtingose valstybėse narėse, įskaitymas išimtinu pagrindu reikštų, kad už pensijos mokėjimą atsakingai valstybei narei, kurioje asmuo išimtinai dirbo ir mokėjo įmokas tiek iki savo gyvenamosios vietos perkėlimo į kitą valstybę narę, kurioje jis visą savo laiką paskyrė vaikų auginimui, tiek po to, leidžiama tokios pensijos skyrimo tikslais atsisakyti įskaityti vaiko auginimo laikotarpius, kuriuos šis asmuo įgijo šioje kitoje valstybėje narėje, taigi, sudaryti jam mažiau palankias sąlygas vien dėl to, kad jis įgyvendino savo teisę laisvai judėti. Toks aiškinimas prieštarautų šiuo reglamentu siekiamiems tikslams, visų pirma tikslui užtikrinti SESV 21 straipsnyje įtvirtinto laisvo judėjimo principo laikymąsi, todėl kiltų grėsmė šio reglamento 44 straipsnio veiksmingumui.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad, siekiant užtikrinti šio principo laikymąsi, sprendime *Reichel-Albert* padarytos išvados gali būti taikomos tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai atitinkamas asmuo netenkina šioje nuostatoje nustatytos sąlygos dirbti darbą pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo tam, kad senatvės pensijos skyrimo tikslais už pensijos mokėjimą atsakinga valstybė narė įskaitytų vaiko auginimo laikotarpius, kuriuos jis įgijo kitose valstybėse narėse. Taigi ši valstybė narė turi įskaityti šiuos laikotarpius pagal SESV 21 straipsnį, nes šis asmuo išimtinai dirbo ir mokėjo įmokas minėtoje valstybėje narėje tiek iki savo gyvenamosios vietos perkėlimo į kitą valstybę narę, kurioje jis įgijo minėtus laikotarpius, tiek po to.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad, kaip ir sprendime *Reichel-Albert* nagrinėta situacija, egzistuoja pakankamas ryšys tarp CC užsienyje įgytų vaiko auginimo laikotarpių ir draudimo laikotarpių, įgytų dėl profesinės veiklos vykdymo Austrijoje. Taigi, siekiant pripažinti ir įskaityti šiuos laikotarpius, šios valstybės narės teisės aktai turi būti taikomi, kai ši valstybė narė skiria senatvės pensiją.

Jei CC nebūtų išvykusi iš Austrijos, jos vaiko auginimo laikotarpiai būtų įskaityti apskaičiuojant jos Austrijos senatvės pensiją. Taigi, kaip ir suinteresuotasis asmuo byloje, kurioje priimtas sprendimas *Reichel-Albert*, ji atsidūrė mažiau palankioje padėtyje vien dėl to, kad pasinaudojo teise laisvai judėti, o tai prieštarauja SESV 21 straipsniui.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad Reglamento (EB) Nr. 987/2009 44 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad tuo atveju, kai atitinkamas asmuo neatitinka darbo pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbamo darbo sąlygos, kuri nustatyta šioje nuostatoje tam, kad skirdama senatvės pensiją

⁴ Žr. ESTT 2000 m. lapkričio 23 d. sprendimą *Elsen*, C-135/99, ir 2002 m. vasario 7 d. sprendimą *Kauer*, C-28/00. Teisingumo Teismas nustatė kriterijų, pagal kurį draudimo laikotarpiai, įgyti dėl profesinės veiklos vykdymo valstybėje narėje, kurios atitinkamas asmuo prašo skirti senatvės pensiją, ir vaiko auginimo laikotarpiai, kuriuos šis asmuo įgijo kitoje valstybėje narėje, turi būti „glaudžiai“ arba „pakankamai susiję“. Teisingumo Teismas nusprendė, jog tai, kad asmenys, kurie išimtinai dirbo už savo pensijos mokėjimą atsakingoje valstybėje, vaiko gimimo momentu dirbo pagal darbo sutartį šios valstybės narės teritorijoje, leidžia nustatyti tokį glaudų ar pakankamą ryšį, todėl šios valstybės narės teisės aktai taikytini, kiek tai susiję su kitoje valstybėje narėje įgytų vaiko auginimo laikotarpių įskaitymu tokios pensijos įskaitymo tikslais.

⁵ ESTT 2012 m. liepos 19 d. sprendime *Reichel-Albert*, C-522/10, nusprendė, kad SESV 21 straipsnį reikia aiškinti taip, jog skirdama senatvės pensiją vienos valstybės narės kompetentinga įstaiga turi įskaityti asmens, kuris profesinę veiklą vykdė tik šioje valstybėje narėje ir tuo metu, kai gimė vaikai, laikinai buvo nustojęs dirbti bei tik dėl šeiminių priežasčių buvo persikėlęs gyventi į kitos valstybės narės teritoriją, pastarojoje valstybėje narėje įgytus vaikams auginti skirtus laikotarpius, tarsi jie būtų buvę įgyti pirmosios valstybės nacionalinėje teritorijoje.

už šios pensijos mokėjimą atsakinga valstybė narė įskaitytų vaiko auginimo laikotarpius, kuriuos jis įgijo kitose valstybėse narėse, pagal SESV 21 straipsnį ši valstybė narė privalo įskaityti šiuos laikotarpius, jeigu šis asmuo dirbo ir mokėjo įmokas tik šioje valstybėje narėje tiek iki savo gyvenamosios vietos perkėlimo į kitą valstybę narę, kurioje įgijo minėtus laikotarpius, tiek vėliau.

[Prieiga internete](#)

2022 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Caisse nationale d'assurance pension, C-731/21*

Laisvas asmenų judėjimas – SESV 45 straipsnis – Darbuotojai – Reglamentas (ES) Nr. 492/2011 – 7 straipsnio 1 ir 2 dalys – Vienodas požiūris – Socialinės lengvatos – Maitintojo netekimo išmoka – Civilinės partnerystės nariai – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias maitintojo netekimo išmokos skyrimas siejamas su teisėta kitoje valstybėje narėje sudarytos ir joje įregistruotos partnerystės įregistravimu nacionaliniame registre

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 18, 45 ir 48 straipsnių bei Reglamento Nr. 492/2011⁶ 7 straipsnio 2 dalies išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Prancūzijos pilietės GV ir Liuksemburgo Nacionalinio pensijų draudimo fondo ginčą dėl pastarojo atsisakymo skirti GV maitintojo netekimo pensiją mirus jos partneriui.

Kasatorė ir jos partneris, kurie abu yra Prancūzijoje gyvenantys šios šalies piliečiai, 2015 m. gruodžio 22 d. Prancūzijos Meco pirmosios instancijos teisme tinkamai registravo bendrą deklaraciją dėl civilinės solidarumo sutarties. Jie abu buvo pagal darbo sutartį Liuksemburge dirbantys asmenys.

Kasatorės pagrindinėje byloje partneris mirė 2016 m. spalio 24 d. dėl nelaimingo atsitikimo darbe. 2016 m. gruodžio 8 d. kasatorė pateikė Liuksemburgo Nacionalinio pensijų draudimo fondui prašymą skirti maitintojo netekimo pensiją. Tačiau prašymas buvo atmestas, motyvuojant tuo, kad kadangi Prancūzijoje įregistruota deklaracija dėl civilinės solidarumo sutarties nebuvo įrašyta į Liuksemburgo civilinės būklės aktų registrą abiem susitariančiosioms šalims esant gyvoms, ja negalima remtis prieš trečiuosius asmenis.

Ginčą nagrinėjant nacionaliniuose teismuose, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas dėl galimos netiesioginės diskriminacijos.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl maitintojo netekimo išmokos skyrimo siejimo su sąlyga, kad partnerystė būtų registruota priimančiosios valstybės registre

Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju taikomose Liuksemburgo teisės nuostatose, kiek tai susiję su kitoje valstybėje narėje pagal atitinkamas šios valstybės teisės normas sudaryta ir įregistruota partneryste, nustatyta sąlyga, kuri netaikoma Liuksemburge sudarytai partnerystei. Pagal nacionalinį reguliavimą reikalaujama, kad partnerystė, jau įregistruota kitoje valstybėje narėje, taip pat būtų įrašyta į Liuksemburgo civilinės būklės aktų registrą, o tai reiškia, kad partneriai turi pateikti atitinkamą prašymą Liuksemburgo generalinei prokuratūrai. Liuksemburge sudaryta ir deklaruota partnerystė taip pat įrašoma į Liuksemburgo civilinės būklės aktų registrą, tačiau toks įrašas atliekamas „civilinės metrikacijos įstaigos tarnautojo iniciatyva“. Taigi šis įrašymas atliekamas automatiškai ir civilinės metrikacijos įstaigos tarnautojo, kuriam deklaruojama partnerystė, iniciatyva. Taigi, kadangi šios teisės nuostatos gali sudaryti nepalankesnes sąlygas kitų valstybių narių piliečiams, jomis įtvirtinamas skirtingas požiūris, netiesiogiai grindžiamas pilietybe.

Vertindamas, ar toks nevienodas požiūris yra objektyviai pateisinamas ir proporcingas, Teismas nurodė, kad atsisakymu skirti maitintojo netekimo pensiją dėl to, kad partnerystė, kuria grindžiamas

⁶ 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 492/2011 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Sąjungoje (OL L 141, 2011, p. 1), iš dalies pakeisto 2016 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/589.

prašymas skirti pensiją, Liuksemburge nebuvo įregistruota, viršijama tai, kas būtina siekiamam tikslui įgyvendinti, ir taip pažeidžiamas proporcingumo principas.

Taip pat Teismas pažymėjo, kad valstybės narės, kurioje buvo sudaryta partnerystė, kompetentingos institucijos parengto oficialaus dokumento pateikimo pakanka, kad būtų užtikrinta galimybė remtis šia partneryste kitos valstybės narės institucijose, atsakingose už maitintojo netekimo išmokos mokėjimą, nebent tam tikri požymiai leistų kelti klausimą dėl šio dokumento tikslumo. Be to, kadangi taikomuose nacionalinės teisės aktuose nėra sąlygos dėl nagrinėjamos partnerystės registracijos termino, niekas nedraudžia, kad šis įrašymas, kurį reikia skirti nuo valstybės, kurioje partnerystė buvo sudaryta, kompetentingų institucijų atlikto šios partnerystės įregistravimo, būtų atliktas tuo metu, kai prašoma skirti maitintojo netekimo pensiją, o tai taip pat leistų pasiekti šiais teisės aktais siekiamą tikslą.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad SESV 45 straipsnis ir Reglamento (ES) Nr. 492/2011 7 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos priimančiosios valstybės narės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad našliu likusiam partneriui, teisėtai sudariusiam partnerystę, įregistruotą kitoje valstybėje narėje, maitintojo netekimo išmoka, mokama dėl mirusio partnerio profesinės veiklos vykdymo pirmoje valstybėje narėje, skiriama su sąlyga, kad partnerystė prieš tai būtų registruota minėtos valstybės registre.

[Prieiga internete](#)

UŽSIENIEČIŲ TEISINĖ PADĖTIS

2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje *Országos Idegenrendezési Főigazgatóság ir kt., C-159/21*

Bendra prieglobsčio ir imigracijos politika – Tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendra tvarka – Institucijos išvada dėl grėsmės nacionaliniam saugumui – Galimybė susipažinti su byla – Direktyva 2011/95/ES⁷ – Direktyva 2013/32/ES⁸

Bylos aplinkybės

GM, atlikdamas laisvės atėmimo bausmę už prekybą narkotinėmis medžiagomis, pateikė prašymą suteikti prieglobstį Vengrijoje. Jam buvo suteiktas pabėgėlio statusas, tačiau po 5 metų jis buvo panaikintas, remiantis specializuotų institucijų pateikta nemotyvuota nuomone, kurioje daryta išvada, kad GM buvimas šalyje kelia pavojų nacionaliniam saugumui. Nors procesines atitinkamo asmens teises pagal Vengrijos teisę užtikrina tai, kad kompetentingas teismas, vertindamas sprendimo dėl tarptautinės apsaugos teisėtumą, gali susipažinti su konfidencialia informacija, kuria grindžiama specializuotų institucijų nuomonė, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam Vengrijos teismui kilo abejonų, ar su ES teise suderinamos Vengrijos teisės aktų normos, pagal kurias nei atitinkamas asmuo, nei jo atstovas neturi konkrečios galimybės pareikšti nuomonės dėl nemotyvuotos šių institucijų nuomonės. Nors jie, žinoma, turi teisę pateikti prašymą susipažinti su konfidencialia informacija apie šį asmenį, bet kuriuo atveju negalėtų konfidencialios informacijos, su kuria jiems buvo leista susipažinti, panaudoti per administracinę procedūrą ar vykstant teismo procesui.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl tarptautinės apsaugos prašytojo teisės per administracinę procedūrą ar vykstant teismo procesui naudoti konfidencialią informaciją, kuria grindžiamas kompetentingų institucijų sprendimas atmesti to asmens pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą

⁷ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9).

⁸ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60).

Pirmais dviem klausimais Vengrijos teismas iš esmės siekė sužinoti, ar tam tikros Direktyvos 2013/32 normos, siejamos su ES pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 41–47 straipsniais, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kurioje numatyta, kad jeigu sprendimas atmesti tarptautinės apsaugos prašymą arba panaikinti tokią apsaugą grindžiamas informacija, kurios atskleidimas keltų pavojų atitinkamos valstybės narės nacionaliniam saugumui, atitinkamas asmuo arba jo patarėjas gali susipažinti su tokia informacija tik gavęs šiam tikslui išduotą leidimą, tačiau jiems negali būti atskleista bent jau motyvų, kuriais grindžiami tokie sprendimai, esmė ir jie bet kuriuo atveju neturi teisės šios informacijos, su kuria jie galėjo susipažinti, naudoti per administracinę procedūrą ar vykstant teismo procesui.

Teisingumo Teismas nurodė, kad tuo atveju, kai byloje esančios informacijos atskleidimas buvo apribotas nacionalinio saugumo pagrindu, atitinkamo asmens teisės į gynybą laikymasis nėra pakankamai užtikrinamas, jei šiam asmeniui suteikiama galimybė tam tikromis sąlygomis gauti leidimą susipažinti su šia informacija, kartu visiškai uždraudžiant naudoti taip gautą informaciją per administracinę procedūrą arba per galimą teismo procesą. Dėl argumento, kad atitinkamo asmens teisę į gynybą pakankamai užtikrina jurisdikciją turinčio teismo galimybė susipažinti su byla, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad tokia galimybė negalima pakeisti atitinkamo asmens ar jo patarėjo teisės susipažinti su šioje byloje esančia informacija. Teisės į gynybą užtikrinimas reiškia ne tai, kad jurisdikciją turintis teismas turi turėti visą savo sprendimui priimti reikšmingą informaciją, bet tai, kad atitinkamas asmuo – prireikus per tarpininką – galėtų apginti savo interesus, pareikšdamas savo nuomonę dėl šios informacijos.

Dėl sprendžiančiosios institucijos pareigos savarankiškai vertinti už nacionalinį saugumą atsakingų institucijų pateiktą informaciją apie prieglobsčio prašytojo grėsmę nacionaliniam saugumui

Trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais Vengrijos teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar tam tikros Direktyvos 2011/95 ir Direktyvos 2013/32 nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią sprendžiančioji institucija tuo atveju, kai už nacionalinį saugumą atsakingos specializuotos institucijos nemotyvuotoje nuomonėje konstatuoja, kad asmuo kelia pavojų šiam saugumui, sistemingai privalo nesuteikti šiam asmeniui papildomos apsaugos arba, remdamasi šia nuomone, panaikinti tokiam asmeniui anksčiau suteiktą tarptautinę apsaugą.

Teisingumo Teismas sprendė, kad kompetentinga sprendžiančioji institucija negali teisėtai apsiriboti kitos institucijos priimto sprendimo, kuris jai privalomas pagal nacionalinės teisės aktus, įgyvendinimu ir vien šiuo pagrindu priimti sprendimą nesuteikti papildomos apsaugos arba panaikinti anksčiau suteiktą tarptautinę apsaugą. Priešingai, sprendžiančioji institucija turi turėti visą reikšmingą informaciją ir, atsižvelgdama į ją, pati įvertinti faktus ir aplinkybes, kad būtų nustatyta jos sprendimo prasmė ir jis būtų išsamiai motyvuotas. Ši institucija turi savarankiškai įvertinti už nacionalinį saugumą atsakingos specializuotos institucijos pateiktos informacijos apimtį ir jos svarbą priimtinaam sprendimui, todėl neprivalo remtis nemotyvuota nuomone, kurią pateikė tokios specializuotos institucijos, remdamosi vertinimu, kurio faktinis pagrindas sprendžiančiajai institucijai nebuvo pateiktas.

Dėl sprendžiančiosios institucijos diskrecijos nesuteikti užsieniečiui papildomos apsaugos, atsižvelgiant į jo padarytą sunkų nusikaltimą, apie kurį buvo žinoma dar iki suteikiant tam asmeniui pabėgėlio statusą, kuris vėliau buvo panaikintas

Penktuoju klausimu Vengrijos teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyvos 2011/95 17 straipsnio 1 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama nesuteikti prašytojui papildomos apsaugos pagal šią nuostatą, remiantis apkaltinamuoju nuosprendžiu, apie kurį kompetentingos valdžios institucijos jau žinojo, kai pasibaigus ankstesnei procedūrai šiam prašytojui suteikė pabėgėlio statusą, kuris vėliau buvo panaikintas.

Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2011/95 17 straipsnio 1 dalies b punkte jokių būdu nenumatyta, kad jame nurodytas sunkus nusikaltimas turi būti padarytas neseniai arba kad tuo atveju, jei prašytojas paeiliui pradėjo kelias tarptautinės apsaugos procedūras, vėliau nebegalima atsižvelgti į sunkų nusikaltimą, kuris per pirmąją procedūrą nebuvo laikomas pateisinančiu nesuteikimo pagrindu taikymą. Priešingai, tai, kad šioje nuostatoje vartojamas žodis „nesuteikiamas“, reiškia, kad sprendžiančioji institucija, nustačiusi, jog atitinkamas asmuo padarė sunkų nusikaltimą, neturi diskrecijos. Taigi,

nedraudžiama nesuteikti prašytojui papildomos apsaugos, remiantis apkaltinamuoju nuosprendžiu, apie kurį kompetentingos valdžios institucijos jau žinojo, kai pasibaigus ankstesnei procedūrai šiam prašytojui suteikė pabėgėlio statusą, kuris vėliau buvo panaikintas.

[Prieiga internete](#)

Didžiosios kolegijos 2022 m. lapkričio 8 d. sprendimas sujungtose bylose *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Examen d'office de la rétention)*, C-704/20, C-39/21

Trečiųjų šalių piliečių sulaikymas – Teisė į laisvę – Sulaikymo teisėtumo sąlygos – Sulaikymo ir tolesnio jo taikymo teisėtumo kontrolė – Nagrinėjimas teismo iniciatyva – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Direktyva 2008/115/EB⁹ – Direktyva 2013/33/ES¹⁰ – Reglamentas (ES) Nr. 604/2013¹¹

Bylos aplinkybės

Išreiškęs ketinimą pateikti tarptautinės apsaugos prašymą Nyderlanduose, Alžyro pilietis B buvo sulaikytas, siekiant nustatyti jo tapatybę ir prašymui išnagrinėti būtinas aplinkybes. Siera Leonės pilietis C buvo sulaikytas, Nyderlandų institucijoms siekiant perduoti jį į Italiją pagal Reglamentą Nr. 604/2013. Šių asmenų skundus nagrinėjęs Nyderlandų teismas atmetė pareiškėjų nurodytus pagrindus kaip nepagrįstus, tačiau patenkino skundus, motyvuodamas tuo, kad valstybės sekretorius, priėmęs atitinkamus sulaikymo sprendimus, nesielgė pakankamai rūpestingai.

Maroko pilietis X buvo sulaikytas remiantis viešosios tvarkos apsauga, nes egzistavo pavojus, kad X vengs patikrinimų ir kliudys jo išsiuntimui iš šalies. Nagrinėdamas X skundą, kuriame teigta, kad nėra tikimybės išsiųsti jį per protingą terminą, Nyderlandų teismas, turintis patikrinti tolesnio šios sulaikymo priemonės taikymo teisėtumą, siekė paaiškinimų dėl iš Sąjungos teisės kylančių reikalavimų, susijusių su teisminės sulaikymo priemonių teisėtumo kontrolės intensyvumu.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl nacionalinio teismo pareigos savo iniciatyva patikrinti sulaikymo priemonės, skirtos nelegaliai šalyje esančiam užsieniečiui ar prieglobsčio prašytojui, teisėtumą

Prašymus priimti prejudicinius sprendimus pateikę Nyderlandų teismai iš esmės siekė išsiaiškinti, ar tam tikros Direktyvos 2008/115, Direktyvos 2013/33 ir Reglamento Nr. 604/2013 nuostatos, siejamos su ES pagrindinių teisių chartijos 6 ir 47 straipsniais, turi būti aiškinamos taip, kad teisminės institucijos vykdoma kontrolė, ar laikomasi iš Sąjungos teisės kylančių trečiosios šalies piliečio sulaikymo teisėtumo sąlygų, reiškia, kad ši institucija privalo savo iniciatyva nustatyti galimą teisėtumo sąlygą, kuria nesirėmė atitinkamas asmuo, nesilaikymą.

Anot Teisingumo Teismo, paaiškėjus, kad užsieniečio sulaikymo teisėtumo sąlygos nebuvo arba nebėra įvykdytos, atitinkamas asmuo turi būti nedelsiant paleistas į laisvę. Taip yra, be kita ko, tuo atveju, kai konstatuojama, kad grąžinimo, tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo arba perdavimo procedūra, nelygu konkretus atvejis, nevykdoma taip rūpestingai, kaip reikalaujama, arba sulaikymo priemonė nėra ar nebėra proporcinga. Kiek tai susiję su užsieniečių sulaikymu, Sąjungos teisės aktų leidėjas įtvirtino ir bendras procesines normas, kuriomis siekiama užtikrinti, kad kiekvienoje valstybėje narėje egzistuočių sistema, leidžianti kompetentingai teisminei institucijai, tam tikrais atvejais atlikus nagrinėjimą savo iniciatyva, paleisti atitinkamą asmenį į laisvę, kai tik paaiškėja, kad jo sulaikymas yra neteisėtas arba nebėra teisėtas. Vadinas, teisminė institucija, kompetentinga kontroliuoti sulaikymo

⁹ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98).

¹⁰ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013, p. 96).

¹¹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013, p. 31).

priemonės teisėtumą, turi atsižvelgti į visas jai žinomas aplinkybes, **ypač faktines, papildytas ar paaiškintas** taikant procesines priemones, kurias ji mano esant būtina taikyti pagal nacionalinę teisę, ir remdamasi tomis aplinkybėmis prireikus nustatyti, kad nesilaikyta iš Sąjungos teisės kylančios teisėtumo sąlygos, **nors atitinkamas asmuo ir nesirėmė šios sąlygos nesilaikymu**. Ši pareiga neturi įtakos šios teisminės institucijos pareigai paraginti bylos šalis išreikšti poziciją dėl šios sąlygos laikantis rungimosi principo.

[Prieiga internete](#)

APMOKESTINIMAS

2022 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *HA.EN.*, C-227/21

PVM direktyva¹² – Teisė į pirkimo PVM atskaitą – Apmokestinamųjų asmenų tarpusavyje vykdomas nekilnojamojo turto pardavimas – Pardavėjui iškelta bankroto byla – Nacionalinė praktika, pagal kurią pirkėjui atsisakoma suteikti teisę į atskaitą dėl to, kad jis žinojo arba turėjo žinoti apie pardavėjo sunkumus sumokėti mokėtiną pardavimo PVM – Sukčiavimas ir piktnaudžiavimas teise – Sąlygos

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant *UAB HA.EN.* ir Lietuvos mokesčių administratoriaus ginčą dėl atsisakymo suteikti teisę į PVM atskaitą dėl tariamo piktnaudžiavimo teise.

Nustatyta, kad 2007 m. kredito sutartimi bankas suteikė pardavėjai paskolą nekilnojamojo turto vystymo veiklai vykdyti. Sutarties tinkamam įvykdymui užtikrinti pardavėja sutartine hipoteka bankui įkeitė žemės sklypą Vilniaus mieste su jame esančiu nebaigtu statyti pastatu. *HA.EN* 2015 m. sudaryta reikalavimo perleidimo sutartimi už atlygį iš banko perėmė visus finansinius reikalavimus, kylančius iš pastarojo su pardavėja sudarytos kredito sutarties, kartu su visomis prievolių įvykdymui užtikrinti nustatytomis teisėmis, įskaitant sutartinę hipoteką. Sudarydama šį susitarimą *HA.EN.*, be kita ko, patvirtino, jog yra susipažinusi su pardavėjos ūkine-finansine padėtimi, teisiniu statusu ir jai yra žinoma, kad pardavėja yra nemoki.

2016 m. antstolio patvarkymu buvo paskelbtos dalies pardavėjos nekilnojamojo turto (toliau – aptariamasis nekilnojamas turtas) varžytynės, bet nė vienas pirkėjas juo nesusidomėjo. Neįvykus varžytynėms, *HA.EN.* buvo pasiūlyta perimti aptariamą nekilnojamąjį turtą už pradinę pardavimo iš varžytynių kainą, taip padengiant dalį jos turimų kreditorinių reikalavimų. *HA.EN.* pasinaudojo šia teise ir perėmė aptariamą nekilnojamąjį turtą. Šiuo tikslu pardavėja išrašė sąskaitą faktūrą, kurioje nurodyta, kad antstolio aktu *HA.EN.* buvo perleista nuosavybės teisė į aptariamą nekilnojamąjį turtą bei išskirtas mokėtinas PVM. *HA.EN.* šią PVM sąskaitą faktūrą įtraukė į savo buhalterinę apskaitą, atskaitė joje nurodytą pirkimo PVM ir jį deklaravo PVM deklaracijoje. Pardavėja šią PVM sąskaitą faktūrą taip pat užregistravo buhalterinėje apskaitoje ir joje nurodytą pardavimo PVM deklaracijoje deklaravo kaip mokėtiną PVM, tačiau jo į valstybės biudžetą nesumokėjo.

HA.EN. pateikė prašymą mokesčių administratoriui gražinti PVM permoką, susidariusią dėl pirkimo PVM atskaitos, t. y. 948991,74 euro. Atlikęs *HA.EN.* mokestinį patikrinimą mokesčių administratorius nusprendė, kad sudarydama aptiamo nekilnojamojo turto įsigijimo sandorį, nors žinojo ar turėjo žinoti, kad pardavėja nesumokės į valstybės biudžetą dėl šio sandorio susidariusio PVM, *HA.EN.* elgėsi nesąžiningai ir piktnaudžiavo teise.

Teisingumo Teismo vertinimas

Nacionalinis teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar PVM direktyvos 168 straipsnio a punkta, siejamą su mokesčių neutralumo principu, reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiama nacionalinė praktika, pagal kurią vienam apmokestinamajam asmeniui parduodant nekilnojamąjį turtą kitam apmokestinamajam asmeniui atsisakoma suteikti pirkėjui teisę atskaityti pirkimo PVM vien dėl to, kad jis žinojo ar turėjo žinoti,

¹² 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

jog pardavėjas turi finansinių sunkumų ar net yra nemokus ir dėl to nesumokės ar negalės sumokėti PVM į valstybės biudžetą.

Dėl pripažinimo, kad apmokestinamasis asmuo sukčiauja atveju, kai jis deklaruoja mokėtiną PVM, tačiau jo į valstybės biudžetą nesumoka dėl patiriamų finansinių sunkumų (nemokumo)

Kalbėdamas apie galimą nekilnojamojo turto pirkėjo dalyvavimą su PVM sukčiavimu susijusiame sandoryje, Teisingumo Teismas nurodė, kad jei apmokestinamasis asmuo tinkamai įvykdė savo deklaravimo prievolės PVM srityje, vien tinkamai deklaruoto PVM nesumokėjimas, neatsižvelgiant į tai, ar toks neveikimas buvo tyčinis, ar ne, negali būti laikomas PVM sukčiavimu.

Taigi negalima manyti, kad apmokestinamasis asmuo skolininkas, kuris, susidūręs su finansiniais sunkumais, iš pagal įstatymą suorganizuotų varžytynių parduoda vieną iš savo nekilnojamojo turto objektų tam, kad padengtų šias skolas, vėliau deklaruoja mokėtiną PVM, bet dėl minėtų sunkumų negali jo viso ar jo dalies sumokėti, vien dėl to yra kaltas dėl PVM sukčiavimo. Todėl tokiomis aplinkybėmis juo labiau negalima kaltinti tokio turto pirkėjo, kad įsigydamas šį turtą jis žinojo arba turėjo žinoti, jog dalyvauja sandoryje, susijusiame su PVM sukčiavimu.

Dėl piktnaudžiavimo teise konstatavimo atveju, kai neįvykus varžytinėms kreditorius pasinaudoja teise už pradinę varžytinių kainą įsigyti apmokestinamojo asmens turtą žinodamas (turėdamas žinoti), kad dėl patiriamų finansinių sunkumų (nemokumo) pastarasis negalės sumokėti pardavimo PVM į biudžetą

Teisingumo Teismas priminė, kad PVM srityje tam, kad būtų konstatuotas piktnaudžiavimas, turi būti tenkinamos dvi sąlygos. Viena vertus, nagrinėjama sandoriais, neatsižvelgiant į formalų atitinkamose PVM direktyvos ir ją į nacionalinę teisę perkeliančių nacionalinės teisės aktų nuostatose numatytų sąlygų taikymą, turi būti įgyjamas mokestinis pranašumas, kurio suteikimas prieštarautų šiomis nuostatomis siekiamam tikslui. Kita vertus, objektyvių požymių visuma taip pat turi patvirtinti, kad nagrinėjamų sandorių pagrindinis tikslas yra tik gauti tokį mokestinį pranašumą.

Dėl pirmosios sąlygos Teisingumo Teismas konstatavo, kad net darant prielaidą, jog nekilnojamojo turto pirkėjo prašoma pirkimo PVM, kurį jis sumokėjo perimdamas šį turtą, atskaita gali būti laikoma mokestinio pranašumu, jis negali būti laikomas prieštaraujančiu PVM direktyvos tikslams – būtent tai matyti iš PVM direktyvos 199 straipsnio 1 dalies g punkto, pagal kurį valstybėms narėms leidžiama taikyti atvirkštinio apmokestinimo mechanizmą ir perkelti PVM našta apmokestinamajam asmeniui, kuriam skirtas šiuo mokesčiu apmokestinamas sandoris, tuo atveju, kai tiekiamas nekilnojamas turtas, kurį skolininkas parduoda iš varžytynių.

Remiantis antrąja sąlyga, kuri sudaro piktnaudžiavimą teise, iš objektyvių požymių visumos turi būti aišku, kad pagrindinis nagrinėjamo sandorio tikslas yra tik įgyti mokestinį pranašumą. Šiuo klausimu *HA.EN.* buvo pardavėjos kreditorė ir turėjo aptariamo nekilnojamojo turto, kuris buvo parduotas iš varžytynių, hipoteką. Tokiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, jog tai, kad kreditorius po neįvykusių varžytynių perima nekilnojamąjį turtą, kurio atžvilgiu jis turėjo tokią garantiją, iš esmės gali būti motyvuota ne mokestinio pranašumo siekimu, bet ketinimu atgauti visą reikalavimą ar jo dalį iš skolininko, kuriam iškelta restruktūrizavimo byla, naudojantis jam prieinamomis teisinėmis priemonėmis, kaip antai pardavimu iš varžytynių. Pirkėjo žinojimas apie pardavėjo finansinius sunkumus, jo galimą nemokumą arba, kaip šiuo atveju, iškeltą bankroto bylą, taip pat apie galimą tokių aplinkybių poveikį sandoriui taikomo PVM sumokėjimui į valstybės biudžetą, yra pardavimui iš varžytynių būdinga aplinkybė, kurios savaime nepakanka siekiant įrodyti, kad nagrinėjamu sandoriu buvo piktnaudžiauta, ir taip pateisinti atsisakymą suteikti teisę į atskaitą.

[Prieiga internete](#)

2022 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *RAIFFEISEN LEASING, C-235/21*

PVM direktyva¹³ – 203 straipsnis – Atgalinės išperkamosios nuomos sutartis – Asmuo, turintis sumokėti PVM – Galimybė rašytinę sutartį prilyginti sąskaitai faktūrai

¹³ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant *Raiffeisen Leasing, trgovina in leasing d. o. o.* ir Slovėnijos mokesčių administratoriaus ginčą dėl PVM mokėjimo.

Red d. o. sudarė su *Raiffeisen Leasing* atgalinės išperkamosios nuomos sutartį (*sale-and-lease back*). Pagal šią sutartį *Raiffeisen Leasing* įsipareigojo nusipirkti žemės sklypą už kainą, o *Red* – mokėti *Raiffeisen Leasing* mėnesines įmokas, kol bus visiškai grąžinta žemės sklypo ir pastatų, kurie turi būti pastatyti, vertė. *Raiffeisen Leasing* neišrašė sąskaitos faktūros bendrovei *Red* pagal atgalinės išperkamosios nuomos sutartį, todėl ji neapskaičiavo PVM ir jo nesumokėjo. *Red* reikalavo teisės į PVM atskaitą, remdamasi atgalinės išperkamosios nuomos sutartimi, teigdama, kad ši sutartis yra sąskaita faktūra.

Red gavo Slovėnijos mokesčių institucijos sprendimą, juo buvo atmestas jos prašymas leisti atskaityti PVM pagal minėtą sutartį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl tarp apmokestinamųjų asmenų sudarytos sutarties pripažinimo PVM sąskaita faktūra

Nacionalinis teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar PVM direktyvos 203 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad atgalinės išperkamosios nuomos sutartis, kurios šalys, ją sudariusios, neišrašė sąskaitos faktūros, gali būti laikoma sąskaita faktūra, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, ir, jei taip, kokia informacija turi būti privalomai nurodyta, kad ją būtų galima laikyti tokia sąskaita faktūra.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad mokesčių administratorius neturi atsisakyti suteikti teisės į PVM atskaitą tik dėl to, kad sąskaita faktūra neatitinka PVM direktyvos 226 straipsnio 6 ir 7 punkto sąlygų, jeigu joje yra visi duomenys, reikalingi patikrinti, ar įvykdytos esminės su šia teise susijusios sąlygos. Tam, kad dokumentas galėtų būti pripažintas sąskaita faktūra, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 203 straipsnį, jame turi būti, pirma, nurodytas PVM ir, antra, informacija, nurodyta minėtos direktyvos XI antraštinės dalies 3 skyriaus 4 skirsnyje „Sąskaitų faktūrų turinys“, kuri yra būtina tam, kad mokesčių administratorius galėtų nustatyti, ar įvykdytos esminės teisės į PVM atskaitą sąlygos.

Šiuo aspektu nėra svarbu nagrinėti, ar, darant prielaidą, kad nagrinėjamas dokumentas yra sutartis, iš jo objektyviai matyti šios sutarties šalių ketinimas, kad tai yra sąskaita faktūra, dėl kurios kontrahentas gali būti įsitikinęs, kad pagal šią sutartį jis galės atskaityti pirkimo PVM.

[Prieiga internete](#)

2022 m. spalio 6 d. sprendimas byloje *Vittamed technologijos, C-293/21*

PVM direktyva¹⁴ – Pirkimo PVM atskaita – Prekės ir paslaugos, kurias apmokestinamasis asmuo naudoja ilgalaikiam turtui pasigaminti – 184–187 straipsniai – Atskaitos tikslinimas – Pareiga patikslinti PVM atskaitą, kai apmokestinamasis asmuo likviduojamas ir išregistruojamas iš PVM mokėtojų registro

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant likviduojamos UAB *Vittamed technologijos* ir Lietuvos mokesčių administratoriaus ginčą dėl pareigos patikslinti PVM atskaitą už prekes ir paslaugas, dėl kurių buvo pasinaudota teise į atskaitą ir kurios buvo įsigytos siekiant pasigaminti ilgalaikį turtą, kuris nebuvo ir niekada nebebus panaudotas ketintai vykdyti apmokestinamajai ekonominei veiklai nusprendus likviduoti apmokestinamąjį asmenį ir jį išregistruoti iš PVM mokėtojų registro.

Nustatyta, kad po minėto turto pasigaminimo *Vittamed technologijos* nesudarė jokių apmokestinamųjų sandorių, 2014 ir 2015 m. buvo nuostolingi, o ankstesnis šios bendrovės nepaskirstytas nuostolis nuolat didėjo. Atsižvelgiant į šiuos nuostolingus metus ir nesant užsakymų ir potencialių pajamų, buvo nuspręsta minėtos bendrovės veiklos nebetęsti. Konstatavus, jog bendrovės vykdoma mokslinė kuriamoji veikla nebus pelninga, jos vienintelis akcininkas 2015 m. rugpjūčio mėn. sprendimu nusprendė

¹⁴ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

šią bendrovę likviduoti. Savo ruožtu mokesčių administratorius vertino, kad, nusprendus bendrovę likviduoti, jai atsirado pareiga tikslinti pirkimo PVM atskaitą ir grąžinti į biudžetą PVM nuo įsigytų prekių ar paslaugų, kurios nebus panaudotos PVM apmokestinamai veiklai vykdyti.

Su tokiu sprendimu bendrovė nesutiko, be kita ko, motyvuodama tuo, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją iš išlaidų, patiriamų ketinant vykdyti ekonominę veiklą, galima atskaityti pirkimo PVM ir tuo atveju, kai ekonominės veiklos planas žlunga ir suplanuoti apmokestinamieji sandoriai nesudaromi.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl priežasčių, nulėmusių sprendimą nevykdyti apmokestinamosios veiklos, reikšmės, sprendžiant dėl apmokestinamojo asmens pareigos patikslinti su šia veikla susijusių prekių ir paslaugų, įskaitant ilgalaikį turtą, įsigijimo (pasigaminimo) PVM atskaitą

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas, be kita ko, siekė išsiaiškinti, ar priežastys, kuriomis būtų galima pateisinti sprendimą likviduoti apmokestinamąjį asmenį, taigi ir ketintos vykdyti apmokestinamosios ekonominės veiklos atsisakymą, pavyzdžiui, nuolat didėjantys nuostoliai, užsakymų nebuvimas ir apmokestinamojo asmens akcininko abejonės dėl ketintos vykdyti ekonominės veiklos pelningumo, turi įtakos jo pareigai patikslinti atitinkamą PVM atskaitą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, jog tai, kad apmokestinamojo asmens likvidavimas ir dėl to ketintos vykdyti apmokestinamosios ekonominės veiklos atsisakymas gali būti pateisinti priežastimis, kurios gali būti laikomos nuo jo valios nepriklausančiomis aplinkybėmis, neturi įtakos jo pareigai patikslinti PVM atskaitą. Be to, mokesčių administratorius neturi vertinti, ar priežastys, dėl kurių apmokestinamasis asmuo atsisakė iš pradžių numatytos ekonominės veiklos, yra pagrįstos, nes bendra PVM sistema užtikrina bet kokios ekonominės veiklos apmokestinimo neutralumą, neatsižvelgiant į jos tikslą ar rezultatus, su sąlyga, kad pati ši veikla iš principo apmokestinama PVM.

[Prieiga internete](#)

2022 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Climate Corporation Emissions Trading, C-641/21*

PVM direktyva¹⁵ – 44 straipsnis – Apmokestinimo vieta – Šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų perleidimas – Gavėjas, įtrauktas į sukčiavimą PVM sandorių grandinėje – Apmokestinamasis asmuo, kuris žinojo ar turėjo žinoti apie šį sukčiavimą

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant *Climate Corporation Emissions Trading GmbH* ir Austrijos mokesčių administratoriaus ginčą dėl sandorių, kuriuos sudaro šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų perleidimas, apmokestinimo PVM.

Climate Corporation (Austrija) už atlygį perleido šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinius taršos leidimus Vokietijoje įregistruotai įmonei *Bauduin*.

Austrijos mokesčių administratorius šiuos leidimų perleidimus kvalifikavo kaip apmokestinamus „prekių tiekimus“, kuriems netaikomas tiekimo Bendrijos viduje neapmokestinimas PVM. Šio administratoriaus teigimu, *Bauduin*, kaip „dingęs prekeivis“, dalyvavo karuseliniame sukčiavime PVM, o *Climate Corporation* žinojo arba turėjo žinoti, kad šie apyvartiniai leidimai bus panaudoti PVM vengimo tikslais. Šį sprendimą *Climate Corporation* apskundė teismui, kuris konstatavo, kad šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų perleidimas turi būti laikomas „paslaugų teikimu“, o ne „prekių tiekimu“. Šis teismas patikslino, kad šiomis aplinkybėmis pagal PVM direktyvos 44 straipsnį, *Climate Corporation* suteiktų paslaugų *Bauduin* vieta yra Vokietijoje. Todėl šios paslaugos apmokestinamos ne Austrijoje, o Vokietijoje, ir šioje valstybėje narėje prievolę sumokėti PVM turi *Bauduin*.

Teisingumo Teismo vertinimas

¹⁵ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, iš dalies pakeistos 2008 m. vasario 12 d. Tarybos direktyva 2008/8/EB

Dėl paslaugos teikėjo valstybės narės kompetentingų institucijų teisės reikalauti sumokėti PVM šioje valstybėje narėje, kai šis teikėjas žinojo (turėjo žinoti), kad kitoje valstybėje narėje esantis paslaugos gavėjas sukčiavo PVM srityje

Nacionalinis teismas iš esmės siekė sužinoti, ar PVM direktyvos nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiama, kiek tai susiję su vienoje valstybėje narėje įsisteigusio apmokestinamojo asmens vykdomu paslaugų teikimu kitoje valstybėje narėje įsisteigusiam apmokestinamajam asmeniui, pirmosios valstybės narės valdžios institucijoms manyti, kad šių paslaugų teikimo vieta, pagal šios direktyvos 44 straipsnį esanti toje kitoje valstybėje narėje, vis dėlto yra pirmojoje valstybėje narėje, jei atitinkamas paslaugų teikėjas žinojo ar turėjo žinoti, kad vykdydamas paslaugų teikimą dalyvavo sukčiavime PVM, kurį sandorių grandinėje įvykdė tos paslaugos gavėjas.

Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad pagal PVM direktyvos 44 straipsnį sandorio, kurį sudaro vienoje valstybėje narėje įsisteigusio apmokestinamojo asmens atliekamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų perleidimas už atlygį kitam apmokestinamajam asmeniui, įsisteigusiam kitoje valstybėje narėje, vieta yra šioje antroje valstybėje narėje. Vertindama, ar, nepaisant aiškaus PVM direktyvos 44 straipsnio teksto, tokio sandorio vieta gali būti laikoma esančia paslaugų teikėjo valstybėje narėje, kai šis sandoris susijęs su sukčiavimu PVM, Sąjungos teisminė institucija nurodė, jog aiškinimas, kad sukčiavimo PVM atveju gali būti laikoma, kad paslaugų teikimo vieta yra kitoje valstybėje narėje nei ta, kuri numatyta pagal PVM direktyvos nuostatas, susijusias su paslaugų teikimo vietos nustatymu, prieštarautų šių nuostatų tikslams ir bendrajai struktūrai.

Iš tiesų toks aiškinimas reikštų kompetencijos mokesčių srityje, kaip numatyta šiose nuostatose, persiskirstymą tarp valstybių narių. Priešingai nei valstybės narės, iš kurios išsiunčiamos prekės, kurios yra tiekimo Bendrijos viduje objektas, kompetencijos atveju, valstybė narė, kurioje įsisteigęs paslaugų teikėjas, teikiantis paslaugas kitoje valstybėje narėje įsisteigusiam apmokestinamajam asmeniui, kai šio paslaugų teikimo vieta pagal PVM direktyvos 44 straipsnį yra šioje antroje valstybėje narėje, neturi jokios pagal šią direktyvą suteiktos kompetencijos šį paslaugų teikimą apmokestinti PVM.

[Prieiga internete](#)

2022 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *Finanzamt M, C-596/21*

PVM direktyva¹⁶ – 167 ir 168 straipsniai – Teisė į pirkimo PVM atskaitą – Draudimo sukčiauti principas – Tiekimų grandinė – Atsisakymas suteikti teisę į atskaitą sukčiavimo atveju – Apmokestinamasis asmuo – Antrasis prekės pirkėjas – Sukčiavimas, susijęs su atliekant pirmąjį pirkimą mokėtino PVM dalimi – Atsisakymo suteikti teisę į atskaitą apimtis

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant A ir Vokietijos mokesčių administratoriaus ginčą dėl atsisakymo suteikti teisę į PVM, sumokėto perkant automobilį, atskaitą.

Nustatyta, kad 2011 m. A, iš C, kuris teigė esantis W, nusipirko naudotą automobilį savo verslo tikslams. W žinojo, kad C apsimetė juo, ir tam neprieštaravo. C išrašė W sąskaitą faktūrą su 9 899,16 Eur PVM už ginčijamo automobilio tiekimą, o W vėliau išrašė A sąskaitą faktūrą su 12 294,12 Eur PVM. W šią sąskaitą faktūrą perdavė C, kuris savo ruožtu ją perdavė A.

A sumokėjo C iš viso 77 000 Eur sumą, kurią sudarė 64 705,88 Eur prekės vertė ir 12 294,12 Eur su ja susijęs PVM. C pasiliko visas šias sumas. Savo apskaitoje ir mokesčių deklaracijose C nurodė 9 899,16 Eur PVM, taip, kaip buvo nurodyta jo išrašytoje sąskaitoje faktūroje W. Todėl C sumokėjo tik su pastarąja suma susijusį mokestį, t. y. 9 899,16 Eur. W savo ruožtu neįtraukė sandorio nei į savo apskaitą, nei į mokesčių deklaracijas, todėl už tai mokesčio nesumokėjo.

A prašė leisti atskaityti 12 294,12 Eur pirkimo PVM už ginčijamo automobilio pirkimą. Savo ruožtu mokesčių administratorius mano, kad A negali pasinaudoti teise į pirkimo PVM atskaitą, nes negalėjo nežinoti apie C mokesčių sukčiavimą.

¹⁶ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl atsisakymo suteikti teisę į viso pirkimo PVM atskaitą apie pardavėjo sukčiavimą turėjusiam žinoti apmokestinamajam asmeniui, kai tik dalis šio PVM buvo sukčiavimo objektas

Nacionalinis teismas, be kita ko, siekė sužinoti, ar PVM direktyvos 167 ir 168 straipsnius, siejamus su draudimo sukčiauti principu, reikia aiškinti taip, kad antrajam prekės, kuri iki šio įsigijimo buvo sukčiavimo sandorio, susijusio tik su dalimi PVM, kurį valstybė turi teisę surinkti, objektas, pirkėjui gali būti atsisakyta suteikti teisę į už šį sandorį sumokėto viso PVM ar PVM tik iki sumos, kuri buvo mokestinės žalos padariusio sukčiavimo objektas, atskaitą, jeigu jis turėjo žinoti, kad įsigijimas buvo susijęs su sukčiavimu.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas sprendė, kad pirkėjui turi būti atsisakyta suteikti teisę į už šį sandorį sumokėto viso PVM atskaitą, jeigu jis žinojo ar turėjo žinoti, kad šis įsigijimas buvo susijęs su sukčiavimu. Tokią išvadą jis grindė nacionalinėms valdžios institucijoms ir teismams tenkančios pareigos atsisakyti suteikti teisę į atskaitą, kai apmokestinamasis asmuo žinojo arba turėjo žinoti, kad sandoris susijęs su sukčiavimu, tikslais.

Iš tiesų šio reikalavimo tikslas, be kita ko, įpareigoti apmokestinamuosius asmenis imtis tokio rūpestingumo, kurio pagrįstai galima reikalauti dėl bet kokio ekonominio sandorio, kad jie įsitikintų, jog sandoriai, kuriuos vykdo, neįtraukia jų į mokesčių sukčiavimą. Toks tikslas negalėtų būti veiksmingai pasiektas, jei atsisakymas suteikti teisę į atskaitą būtų apribotas tik sumų, sumokėtų kaip mokėtinas PVM, proporcinga dalimi, atitinkančia suma, kuri yra sukčiavimo objektas, nes taip apmokestinamieji asmenys būtų skatinami tik imtis tinkamų priemonių galimo sukčiavimo pasekmėms apriboti, bet tai nebūtina būtų tos priemonės, kurios leistų užtikrinti, kad dėl savo sudarytų sandorių jie nedalyvaus sukčiaujant mokesčiais ar to sukčiavimo nepalengvins. Be to, to, jog apmokestinamasis asmuo įsigijo prekių ar paslaugų, nors žinojo ar turėjo žinoti, kad įsigydamas šias prekes ar paslaugas dalyvavo sandorių, susijusių su sukčiavimu pirkimo srityje, pakanka, kad būtų galima manyti, jog šis apmokestinamasis asmuo dalyvavo sukčiaujant, ir neleisti jam pasinaudoti teise į atskaitą, net nesant būtinybės nustatyti, kad egzistuoja mokestinių pajamų praradimo grėsmė.

[Prieiga internete](#)

2022 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Aquila Part Prod Com, C-512/21*

PVM direktyva¹⁷ – 168 straipsnis – Teisė į PVM atskaitą – Mokesčių neutralumo, veiksmingumo ir proporcingumo principai – Sukčiavimas – Įrodymai – Apmokestinamojo asmens rūpestingumo pareiga – Trečiajam asmeniui suteiktas įgaliojimas apmokestinamiesiems sandoriams vykdyti

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant *Aquila Part Prod Com SA* ir Vengrijos mokesčių administratoriaus ginčą dėl šios bendrovės mokėtinos PVM sumos.

Pagrindinė *Aquila Part Prod Com* veikla yra didmeninės prekybos maisto produktais, gėrimais ir tabako gaminiais tarpininkavimo paslaugos. Ši bendrovė su kita bendrove sudarė atstovavimo sutartį, pagal kurią jai patikėjo atstovaujamojo vardu vykdyti prekių pirkimo ir pardavimo veiklą.

Mokesčių administratorius atliko PVM patikrinimą ir daug kitų tyrimų. Po šio patikrinimo administratorius priėmė keturis sprendimus, juose perskaičiavo PVM. Šiuose sprendimuose mokesčių administratorius konstatavo, kad apmokestinamasis asmuo dalyvavo karuseliniame sukčiavime. Jis surinko daug įrodymų, rodančių aktyvų apmokestinamojo asmens dalyvavimą sukčiaujant, įskaitant aplinkybę, kad sutartys buvo sudarytos jam dalyvaujant, vežimo sutartyse nustatyta neįprasta išlyga, taip pat aplinkybę, kad Slovakijos klientas Vengrijoje perpardavė prekes, kurias jis įsigijo tą pačią dieną Vengrijoje, ir kad tarp sąskaitų faktūrų grandinėje dalyvaujančių asmenų yra ryšys. Jis taip pat pateikė įrodymų, patvirtinančių, kad apmokestinamasis asmuo nebuvo pakankamai rūpestingas, įskaitant aplinkybę, kad bendrovės, su kuria apmokestinamasis asmuo sudarė atstovavimo sutartį, vadovas jau

¹⁷ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

anksčiau dalyvavo sukčiaujant PVM, tai, kad ši bendrovė dalyvavo apgaulingoje sąskaitų faktūrų išrašymo grandinėje, ir kitas aplinkybes, įrodančias šio vadovo dalyvavimą sukčiaujant.

Nesutikdama su tokiu sprendimu, bendrovė tvirtino, kad ji buvo pakankamai rūpestinga, siekdama išvengti dalyvavimo sukčiaujant, ir nustatė tiekimo vidaus taisykles, pagal kurias reikalaujama, kad prieš sudarant sutartį tiekėjai būtų tikrinami, taip pat uždraudė visus mokėjimus grynaisiais. Šiomis aplinkybėmis *Aquila Part Prod Com*, be kita ko, teigia, kad mokesčių administratorius neatsižvelgė į atstovavimo sutartį, kurią ji sudarė su kita bendrove, ir šios bendrovės įstatyminio atstovo žinias apie sukčiavimą laikė jos pačios žiniomis apie šias aplinkybes.

Teisingumo Teismo vertinimas

Nacionalinis teismas iš esmės pirmiausia siekė išsiaiškinti įvairius mokesčių administratoriui tenkančios įrodinėjimo naštos aspektus, siekiant pripažinti apmokestinamąjį asmenį sukčiovusį PVM srityje arba jo žinojimą (turėjimą žinoti) apie dalyvavimą į sukčiavimą įtrauktoje sandorių grandinėje.

Dėl mokesčių administratoriui tenkančios įrodinėjimo naštos atveju, kai siekiama paneigti teisę į PVM atskaitą dėl apmokestinamojo asmens sukčiavimo ar šio asmens žinojimo (turėjimo žinoti) apie dalyvavimą į tokį sukčiavimą įtrauktame sandoryje

Šiais aspektais Teisingumo Teismas akcentavo, kad apmokestinamajam asmeniui gali būti atsisakyta suteikti teisę į atskaitą tik jeigu bendrai įvertinus visus įrodymus ir visas faktines bylos aplinkybes pagal nacionalinėje teisėje nustatytas įrodinėjimo taisykles nustatoma, kad jis sukčiavo PVM arba žinojo ar turėjo žinoti, kad sandoris, kuriuo remiamasi siekiant pagrįsti šią teisę, buvo susijęs su tokiu sukčiavimu. Neleisti pasinaudoti teise į atskaitą galima tik tada, kai šios faktinės aplinkybės yra pakankamai įrodytos (prielaidų tam nepakanka). Mokesčių institucija, kuri ketina atsisakyti suteikti teisę į atskaitą, remdamasi nacionalinėje teisėje numatytais įrodinėjimo taisyklėmis ir nepažeisdama Sąjungos teisės veiksmingumo, turi pakankamai teisiškai įrodyti tiek objektyvius paties sukčiavimo PVM buvimą patvirtinančius įrodymus, tiek įrodymus, patvirtinančius, kad apmokestinamasis asmuo sukčiavo; arba žinojo ar turėjo žinoti, kad sandoris, kuriuo remiamasi siekiant pagrįsti šią teisę, yra susijęs su tokiu sukčiavimu. Pagal šį įrodinėjimo reikalavimą draudžiama, kad ir kokia būtų sukčiavimo rūšis ar tiriami veiksmai, remtis prielaidomis ar prezumpcijomis, kuriomis, perkėlus įrodinėjimo pareigą, pažeidžiamas pagrindinis bendros PVM sistemos principas, t. y. teisė į atskaitą, taigi, ir Sąjungos teisės veiksmingumas.

Kaip pastebėjo Teisingumo Teismas, jei žiedinės sąskaitų faktūrų išrašymo grandinės buvimas yra svarus įrodymas, rodantis sukčiavimą, į kurį reikia atsižvelgti visapusiškai vertinant visus įrodymus ir faktines bylos aplinkybes, negalima sutikti su tuo, kad mokesčių institucija, siekdama įrodyti karuselinio sukčiavimo buvimą, gali tik nustatyti, kad nagrinėjamas sandoris yra žiedinės sąskaitų faktūrų išrašymo grandinės dalis. Mokesčių institucija turi, pirma, tiksliai apibūdinti sukčiavimą sudarančius elementus ir pateikti to įrodymų ir, antra, įrodyti, kad apmokestinamasis asmuo aktyviai dalyvavo sukčiaujant; arba žinojo ar turėjo žinoti, kad sandoris, kuriuo remiamasi siekiant pagrįsti šią teisę, buvo susijęs su minėtu sukčiavimu. Vis dėlto sukčiavimo ir apmokestinamojo asmens dalyvavimo sukčiaujant įrodymas nebūtinai reiškia, kad buvo nustatyti visi sukčiavę asmenys ir atitinkami jų veiksmai. Būtent nacionaliniai teismai turi patikrinti, ar mokesčių institucijos tai pakankamai įrodė.

Kai mokesčių administratorius teigia, kad apmokestinamasis asmuo aktyviai dalyvavo sukčiaujant PVM, kad atsisakytų suteikti teisę į atskaitą, **jis turi tai įrodyti. Vis dėlto jam niekas nedraudžia tokiu atveju pagrįsti šį atsisakymą papildomai ar subsidiariai įrodymais, patvirtinančiais, kad apmokestinamasis asmuo bet kuriuo atveju turėjo žinoti, jei būtų buvęs reikalaujamai rūpestingas, kad įsigydamas prekių ar paslaugų dalyvavo su sukčiavimu susijusiame sandoryje.**

Dėl aplinkybės, kad tiekimo grandinės nariai pažįsta vienas kitą, reikšmės, siekiant pagrįsti vertinimą, kad apmokestinamasis asmuo turėjo žinoti apie sukčiavimą PVM srityje

Vien to, kad tiekimo grandinės nariai žino vienas kitą, nors j tai ir reikia atsižvelgti visapusiškai vertinant visus įrodymus ir visas faktines bylos aplinkybes, nepakanka apmokestinamojo asmens dalyvavimui sukčiaujant įrodyti.

Dėl apmokestinamojo asmens teisės į PVM atskaitą atveju, kai apie sukčiavimo PVM srityje aplinkybes žinojo šio asmens vardu pagal įgaliojimą veikęs trečiasis asmuo, sudaręs į sukčiavimą įtrauktus apmokestinamuosius sandorius

Teisingumo Teismas konstatavo, jog, kad ir kokios būtų nacionalinės taisyklės, reglamentuojančios atstovavimą, ir atstovavimo sutarties, kuria apmokestinamasis asmuo patikėjo trečiajam asmeniui vykdyti apmokestinamuosius sandorius, nuostatos, apmokestinamasis asmuo valstybės biudžeto atžvilgiu negali išvengti atsakomybės, remdamasis tuo, kad yra atstovavimo sutartis, nacionalinės taisyklės, kurios reglamentuoja atstovavimą, ar šios sutarties nuostatos, ir teigdamas, kad jis nežinojo apie sukčiavimo PVM aplinkybes, kurios buvo žinomos jo atstovui. Iš tiesų pripažinus, kad asmuo taip gali veikti, būtų sudarytos palankesnės sąlygos sukčiavimui, taigi tai prieštarautų kovos su sukčiavimu PVM tikslui.

[Prieiga internete](#)

REKLAMA

Didžiosios kolegijos 2022 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje *EUROAPTIEKA, C-530/20*

Žmonėms skirti vaistai – Direktyva 2001/83/EB – 86 straipsnio 1 dalis – Sąvoka „vaistų reklama“ – 87 straipsnio 3 dalis – Racionalus vaistų vartojimas – 90 straipsnis – Draudžiami reklamos elementai – Nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų reklama – Kaina grindžiama reklama – Pasiūlymų su nuolaida reklama – Bendro pardavimo reklama – Draudimas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Direktyvos 2001/83¹⁸ (toliau – Direktyva) 86, 87 ir 90 straipsnių nagrinėjant farmacinę veiklą vykdančios bendrovės ginčą su Latvijos visuomenės sveikatos inspekcija dėl nacionalinės teisės nuostata grįsto draudimo skelbti vaistų pardavimo su nuolaida reklamą.

Kilus ginčui tarp bendrovės ir Latvijos visuomenės sveikatos inspekcijos, bendrovė kreipėsi į Konstitucinį teismą teigdama, kad nacionalinės teisės nuostata, draudžianti pardavimo su nuolaida reklamą, taikoma ne tik konkrečiam vaistui, bet visai vaistų reklamai, kas neleidžiama pagal Direktyvą, visiškai harmonizavusių vaistų reklamos sritį. Latvijos Konstitucinis teismas siekė išsiaiškinti, kaip pagal Direktyvą reikia aiškinti sąvoką „vaistų reklama“ ir ar ji apima neapibrėžtų vaistų reklamą, kai reklamuojama neidentifikuotų vaistų visuma arba vaistai apskritai. Taip pat, ar nacionalinėje nuostatoje numatytas vaistų reklamos, grindžiamos kainomis, pardavimo su nuolaida pasiūlymais ar bendrais vaistų ir kitų produktų pardavimais, draudimas suderinamas su Direktyva.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl bendrovės veiklos kvalifikavimo kaip „vaistų reklamos“ ir valstybių narių teisės uždrausti į visuomenei skirtą nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų reklamą įtraukti kitus, Direktyvos 90 straipsnyje nenurodytus, elementus

Teisingumo Teismas paaiškino, kad jeigu perduodama žinia siekiama skatinti vaistų skyrimą, tiekimą, pardavimą ar vartojimą, tai yra reklama, kaip ji suprantama pagal Direktyvą. Vis dėlto vien informacinio pobūdžio nuoroda, kuria nesiekama skatinti pirkti, nepatenka į šios direktyvos nuostatas dėl vaistų reklamos. Atitinkamai, informacijos, skatinančios pirkti vaistus, skleidimas, tokio pirkimo būtinybę grindžiant tų vaistų kaina, skelbiant apie specialų išpardavimą ar nurodant, kad minėti vaistai perduodami kartu su kitais vaistais (įskaitant už mažesnę kainą) ar produktais, patenka į „vaistų reklamos“ sąvoką, kaip

¹⁸ 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus. OJ L 311, p. 67–128.

ji suprantama pagal šią nuostatą, net jei ši informacija yra susijusi ne su konkrečiu vaistu, o su neapibrėžtais vaistais.

Taip pat priminta, kad direktyva buvo atliktas visiškas suderinimas vaistų reklamos srityje, tačiau net jei iš Direktyvos 88 straipsnio 2 dalies matyti, kad nereceptinių vaistų reklama leidžiama, siekdamos išvengti pavojaus visuomenės sveikatai, kurią apsaugoti yra pagrindinis direktyvos tikslas, valstybės narės turi uždrausti j visuomenei skirtą nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų reklamą įtraukti elementus, kurie gali paskatinti tokius vaistus neracionaliai vartoti.

Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų reklama gali turėti ypač didelę įtaką galutinių vartotojų vertinimui ir pasirinkimui, susijusiam su vaisto kokybe ir reikalingu nusipirkti kiekiu. Kaina grindžiama vaistų reklama ir pardavimo su nuolaida pasiūlymų arba bendro vaistų ir kitų produktų pirkimo reklama gali paskatinti galutinius vartotojus pirkti ir vartoti tuos vaistus remiantis ekonominiu kriterijumi, neatlikus objektyvaus vertinimo, pagrįsto vaistų terapinėmis savybėmis ir konkrečiais mediciniais poreikiais. Toks reklamos turinys taip pat prilygina vaistus kitiems vartojimo produktams, kuriems paprastai taikomos nuolaidos. Kaina grindžiama reklama ir akcinių pasiūlymų arba bendro vaistų ir kitų produktų pirkimo reklama skatina neracionalų ir perteklinį nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų vartojimą. Taigi Direktyvai neprieštarauja nacionalinė nuostata, kuria draudžiama j visuomenei skirtą nekompensuojamųjų nereceptinių vaistų reklamą įtraukti informaciją, skatinančią pirkti vaistus, tokio pirkimo būtinybę grindžiant jų vaistų kaina, skelbiant apie specialų išpardavimą ar nurodant, kad minėti vaistai parduodami kartu su kitais vaistais (įskaitant už mažesnę kainą) ar produktais.

[Prieiga internete](#)

MAISTO PRODUKTŲ SAUGUMAS

2022 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Orthomol, C-418/21*

Maisto sauga – Maisto produktai – Specialiosios medicininės paskirties maisto produktai – Kiti konkretūs mitybos poreikiai – Maisto produktai, teikiantys bendrą naudą pacientui – Atskyrimas nuo vaistų – Reglamentas (ES) Nr. 609/2013¹⁹ – Deleguotasis reglamentas (ES) 2016/128²⁰

Bylos aplinkybės

Farmacijos įmonė Orthomol Vokietijoje prekiauja produktais „Orthomol Immun“ ir „Orthomol AMD extra“ kaip specialiosios medicininės paskirties maisto produktais, kurie reklamuojami, nurodant, kad pirmasis skirtas „imuninės sistemos mediciniam ir (ar) mitybiniam stiprinimui“, siekiant „patenkinti specifinius mitybos poreikius, esant šios nulemtam imuniniam deficitui (pavyzdžiui, esant pasikartojančioms kvėpavimo takų infekcijoms)“, o antrasis „skirtas mitybai reguliuoti progresavus amžinės geltonosios dėmės degeneracijai“. Asociacijai VSW, kurios vienas iš įstatuose numatytų tikslų yra sąžiningos konkurencijos taisyklių laikymasis, pareiškus ieškinį Orthomol, kuriuo siekiama uždrausti prekiauti nagrinėjamais produktais kaip specialiosios medicininės paskirties maisto produktais, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs Vokietijos teismas turi nustatyti, ar ginčo produktai turi būti laikomi specialiosios medicininės paskirties maisto produktais, taigi jam kilo klausimas dėl šios sąvokos aiškinimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

¹⁹ 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 609/2013 dėl kūdikiams ir mažiems vaikams skirtų maisto produktų, specialiosios medicininės paskirties maisto produktų ir viso paros raciono pakaitalų svoriui kontroliuoti ir kuriuo panaikinami Tarybos direktyva 92/52/EEB, Komisijos direktyva 96/8/EB, 1999/21/EB, 2006/125/EB ir 2006/141/EB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/39/EB ir Komisijos reglamentai (EB) Nr. 41/2009 ir (EB) Nr. 953/2009 (OL L 181, 2013, p. 35).

²⁰ 2015 m. rugsėjo 25 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2016/128, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 609/2013 papildomas specialiaisiais specialiosios medicininės paskirties maisto produktų sudėties ir informacijos apie juos teikimo reikalavimais (OL L 25, 2016, p. 30).

Dėl specialiosios medicininės paskirties maisto produkto sąvokos

Vokietijos teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 609/2013 2 straipsnio 2 dalies g punktas, visų pirma sąvoka „kitokie konkretūs mitybos poreikiai“, turi būti aiškinamas taip, kad, siekiant kvalifikuoti produktą kaip specialiosios medicininės paskirties maisto produktą, reikia, kad dėl ligos būtų padidėjęs maistingų medžiagų poreikis, kurį reikėtų patenkinti konkrečiu maisto produktu, ar tam pakanka, kad pacientas, vartodamas šį maisto produktą, bendrai gautų šio maisto produkto vartojimo teikiamos naudos todėl, kad produkto sudėtyje yra medžiagų, kurios užkerta kelią sutrikimui arba sušvelnina jo simptomus.

Teisingumo Teismas nurodė, kad jei pacientas gauna bendros naudos absorbuodamas produktą, nes jį sudarančios medžiagos padeda užkirsti kelią ligai, sušvelninti jos simptomus ar ją išgydyti, tuomet šis produktas skirtas ne šio paciento mitybai, bet jam gydyti, užkirsti kelią patologijos atsiradimui arba ją gydyti, atkurti fiziologines funkcijas, jas koreguoti ar pakeisti farmakologiniu, imunologiniu arba metabolitiniu būdu, o tai lemia šio produkto kitokį, ne kaip specialiosios medicininės paskirties maisto produkto, kvalifikavimą. Specialiosios medicininės paskirties maisto produktas turi tenkinti konkrečius mitybos poreikius, nulemtus tam tikros ligos, sutrikimo ar sveikatos būklės, o bendrą naudą pacientui teikiantis produktas iš esmės neturi tokių savybių ir ypatumų, nes jis nėra skirtas konkrečioms mitybos poreikiams tenkinti. Atitinkamai, dėl šios priežasties toks produktas negali būti kvalifikuojamas kaip specialiosios medicininės paskirties maisto produktas.

Taigi, anot Teisingumo Teismo, produktas yra specialiosios medicininės paskirties maisto produktas, jeigu dėl ligos atsiranda didesnių ar konkrečių mitybos poreikių, kuriuos maisto produktas tenkina taip, kad tokio kvalifikavimo tikslais nepakanka, kad vartodamas šį maisto produktą pacientas bendrai gauna jo teikiamą naudą todėl, kad produkto sudėtyje yra medžiagų, kurios kovoja su sutrikimu arba sušvelnina jo simptomus.

[Prieiga internete](#)

BENDRA ŽEMĖS ŪKIO POLITIKA

2022 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Sense Visuele Communicatie en Handel*, C-36/21

Bendra žemės ūkio politika – Reglamentas (ES) Nr. 1307/2013 – Tiesioginės paramos schemos – Bendrosios taisyklės – 30 straipsnio 6 dalis ir 50 straipsnio 2 dalis – Paraiška dėl teisių į išmokas iš nacionalinio rezervo jauniems ūkininkams paskirstymo – Nacionalinė administracinė institucija, pateikusi klaidingą informaciją apie asmens priskyrimą prie „jaunojo ūkininko“ kategorijos – Teisėtų lūkesčių apsaugos principas – leškinys dėl žalos atlyginimo, grindžiamas nacionalinėje teisėje įtvirtinto teisėtų lūkesčių apsaugos principo nesilaikymu

Bylos aplinkybės

Pareiškėjas pagrindinėje byloje – tikroji ūkinė bendrija, kurios vienam iš narių buvo 41 metai, kreipėsi į įstaigą, atsakingą už bendros žemės ūkio politikos įgyvendinimą Nyderlanduose dėl galimybės gauti teises į išmokas iš nacionalinio rezervo jauniems ūkininkams ir buvo informuota (šią informaciją patvirtinant keletą kartų), kad teisės į išmokas iš šio nacionalinio rezervo jai gali būti suteiktos. Tikrosios ūkinės bendrijos pateikta bendroji paraiška buvo atmesta, konstatavus, kad vienas iš bendrijos narių buvo vyresnis nei 40 metų, todėl neatitiko Reglamento Nr. 1307/2013²¹ 50 straipsnio 2 dalies b punkte numatyto amžiaus reikalavimo. Nesutikdama su tokiu sprendimu, tikroji ūkinė bendrija kreipėsi į nacionalinį teismą, be kita ko, prašydama priteisti jos patirtos finansinės žalos atlyginimą.

Atsižvelgęs į tai, kad ginčo pagrindinėje byloje dalykas buvo ne teisių į išmokas iš nacionalinio rezervo jauniems ūkininkams skyrimas, o klausimas, ar dėl to, kad pareiškėjui nebuvo pasiūlytas žalos atlyginimas, nebuvo pažeistas teisėtų lūkesčių apsaugos principas, teismas, į kurį kreipėsi pareiškėjas

²¹ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1307/2013, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos sistemas ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės ir panaikinami Tarybos reglamentas (EB) Nr. 637/2008 ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 73/2009

pagrindinėje byloje, suformulavo ESTT prejudicinį klausimą, ar vertinant pagal nacionalinėje teisėje įtvirtintą teisėtų lūkesčių apsaugos principą tai, ar nacionalinė administracinė institucija, nesilaikydama Europos Sąjungos teisės nuostatos, sukėlė lūkesčių ir pagal nacionalinę teisę veikė neteisėtai, nes neatlygino suinteresuotajam asmeniui tais veiksmais padarytos žalos, prieštarauja Europos Sąjungos teisei, jeigu šis asmuo negali pagrįstai remtis Europos Sąjungos teisėje įtvirtintu teisėtų lūkesčių apsaugos principu dėl to, kad Europos Sąjungos teisės nuostata yra aiški.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl žalos, atsiradusios nacionalinei institucijai pateikus klaidingą Europos Sąjungos teisės išaiškinimą, atlyginimo, remiantis nacionalinėje teisėje įtvirtintu teisėtų lūkesčių apsaugos principu

Vadovaudamasis ankstesne savo suformuota praktika, Teisingumo Teismas priminė, kad teisėtų lūkesčių apsaugos principu negali būti remiamasi pažeidžiant aiškią Europos Sąjungos teisės nuostata, o už Europos Sąjungos teisės taikymą atsakingos nacionalinės institucijos elgesys, prieštaraujantis šiai teisei, ūkio subjektams negali sukurti teisėtų lūkesčių naudotis Europos Sąjungos teisei prieštaraujančia tvarka.

ESTT vertinimu, Reglamento Nr. 1307/2013 50 straipsnio 2 dalies b punktas tiek, kiek jame nustatytas amžiaus reikalavimas, yra aiški Europos Sąjungos teisės akto nuostata, todėl ūkininkas, neatitinkantis šio reikalavimo, negali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu prieš šią nuostata, siekdamas teisių j išmokas iš nacionalinio rezervo suteikimo ir išmokų už tokias teises sumokėjimo. Tačiau Europos Sąjungos teisė nedraudžia tokiam ūkininkui ieškiniu dėl žalos atlyginimo, pareikštu remiantis išimtinai nacionaline teise, siekti gauti ne Europos Sąjungos teisei prieštaraujančios naudos, o kompensacijos už žalą, kurią tariamai padarė nacionalinės institucijos, atsakingos už Reglamento Nr. 1307/2013 nuostatų įgyvendinimą, pateikdamos klaidingą informaciją dėl šių nuostatų aiškinimo ir taip pažeisdamos nacionalinėje teisėje įtvirtintą teisėtų lūkesčių apsaugos principą. Europos Sąjungos teisei neprieštarauja tai, kad nacionalinėje teisėje atsižvelgiama į teisėtų lūkesčių apsaugos principą, pripažįstamą nacionalinėje teisėje, kiek tai susiję su žalos, padarytos veiksmais, priskiriamais už Europos Sąjungos teisės įgyvendinimą atsakingai nacionalinei institucijai, atlyginimo. Tačiau principas, pagal kurį nacionalinės teisės taikymas neturi daryti neigiamos įtakos Europos Sąjungos teisės taikymui ir veiksmingumui, reikalauja, kad taikant nacionalinėje teisėje įtvirtintą teisėtų lūkesčių apsaugos principą taip pat būtų visapusiškai atsižvelgta į Europos Sąjungos interesus, o tai reiškia, kad kompensacija, kuri gali būti gauta pareiškus tokį nacionaline teise pagrįstą ieškinį, neturi prilygti Europos Sąjungos teisei prieštaraujančios naudos suteikimui, negali apsunskinti Europos Sąjungos biudžeto ir iškraipyti konkurencijos tarp valstybių narių.

[Prieiga internete](#)

DARBUOTOJŲ SAUGA IR SVEIKATOS APSAUGA

2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje *LB (Prescription du droit au congé annuel payé)*, C-120/21

Socialinė politika – Darbuotojų sauga ir sveikatos apsauga – Darbo laiko organizavimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 31 straipsnio 2 dalis – Direktyva 2003/88/EB – 7 straipsnis – Teisė į mokamas kasmetines atostogas – Piniginė kompensacija už nepanaudotas atostogas pasibaigus darbo santykiams – Trejų metų senaties terminas – Termino pradžia – Tinkamas darbuotojo informavimas

Bylos aplinkybės

Pareiškėja pagrindinėje byloje, pasibaigus darbo santykiams, paprašė darbdavio sumokėti piniginę kompensaciją už nepanaudotas mokamas kasmetines atostogas, kurias ji sukaupe 2013–2017 metais. Pareiškėjos nacionaliniuose teismuose pareikštas ieškinys dėl atsisakymo jai sumokėti kompensaciją buvo patenkinamas, nustačius, kad darbdavys nesuteikė jai galimybės laiku pasinaudoti tais metais įgytomis atostogomis, todėl teisė į atostogas negalėjo išnykti, jai negalėjo sueiti bendrasis senaties terminas. Nesutikdamas su tokiu sprendimu, darbdavys pateikė kasacinį skundą.

Vokietijos federalinis darbo teismas kreipėsi į ESTT teiraudamasis, ar pagal Direktyvos 2003/88²² 7 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 31 straipsnio 2 dalį draudžiama taikyti tokią nacionalinės teisės nuostatą, kaip Vokietijos civilinio kodekso 194 straipsnio 1 dalį, siejamą su 195 straipsniu, pagal kurią teisei į mokamas kasmetines atostogas taikomas bendrasis trejų metų senaties terminas, kuris prasideda Vokietijos civilinio kodekso 199 straipsnio 1 dalyje nustatytomis sąlygomis pasibaigus referenciniams metams, jeigu darbdavys atitinkamai neparagino ir neinformavo darbuotojo ir taip nesuteikė jam galimybės faktiškai pasinaudoti teise į atostogas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl senaties termino ieškiniui dėl kompensacijos už nepanaudotas kasmetines atostogas pareikšti taikymo sąlygų

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog Direktyvos 2003/88 7 straipsnyje įtvirtinta teisė į mokamas kasmetines atostogas gali būti ribojama tik esant „ypatingoms aplinkybėms“. Darbuotojas turi būti laikomas silpnesniąja darbo santykių šalimi, pareiga užtikrinti faktišką pasinaudojimą teise į mokamas kasmetines atostogas neturėtų būti visiškai perkelta darbuotojui, nes darbdaviui dėl to būtų suteikta galimybė nesilaikyti pareigų, kaip pretekstą nurodant, kad darbuotojas nepateikė prašymo išleisti mokamų kasmetinių atostogų. Todėl teisė į mokamas kasmetines atostogas pasibaigus referenciniam ar perkėlimo laikotarpiui gali būti prarasta tik su sąlyga, kad atitinkamas darbuotojas turėjo galimybę laiku faktiškai pasinaudoti šia teise. Nors darbdavys turi teisėtą interesą, kad jam nebūtų pateikiami prašymai dėl atostogų ar piniginės kompensacijos už nepanaudotas mokamas kasmetines atostogas, atitinkančias daugiau nei prieš trejus metus iki prašymo pateikimo įgytas teises, šio intereso teisėtumas išnyksta tuo atveju, jei darbdavys, kuris nesuteikė darbuotojui galimybės faktiškai pasinaudoti teise į mokamas kasmetines atostogas, pats savo iniciatyva atsidūrė tokioje situacijoje, kai jam pateikiami tokie prašymai, nes tai jam yra naudinga, tačiau nepalanku darbuotojui.

ESTT vertinimu, tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, darbdavys turėjo apsisaugoti nuo pavėluotų prašymų dėl nepanaudotų mokamų kasmetinių atostogų pateikimo, laikydamasis jam tenkančių darbuotojo informavimo ir skatinimo įsipareigojimų; taip būtų užtikrintas teisinis saugumas ir neribojama Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta pagrindinė teisė. Todėl, jei darbdavys faktiškai nesuteikė darbuotojui galimybės pasinaudoti referenciniu laikotarpiu įgyta teise į mokamas kasmetines atostogas, bendrosios teisės senaties taikymas šiai teisei, įtvirtintai Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje, įgyvendinti viršija tai, kas būtina teisinio saugumo tikslui pasiekti.

[Prieiga internete](#)

2022 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *S.C.R.L. (Vêtement à connotation religieuse)*, C-344/20

Socialinė politika – Direktyva 2000/78/EB – Vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendrų pagrindų nustatymas – Diskriminacijos dėl religijos ar įsitikinimų draudimas – Privačios įmonės darbo tvarkos taisyklė, pagal kurią draudžiama darbo vietoje demonstruoti religinius, filosofinius ar politinius įsitikinimus – Draudimas, apimantis žodžius, aprangą ar bet kokį kitokį tokių įsitikinimų demonstravimą – Religinį įsitikinimą demonstruojančių drabužių dėvėjimas

Bylos aplinkybės

Pareiškėja pagrindinėje byloje – musulmonė, ryšinti musulmonišką skarą – siekė atlikti mokomąją praktiką privačioje įmonėje ir buvo informuota apie įmonės darbo tvarkos taisyklėse nustatytą neutralumo taisyklę, pagal kurią darbuotojai užtikrina, kad nei žodžiais, nei apranga, nei koku nors kitu būdu nereikš savo religinių, filosofinių ar politinių įsitikinimų. Pareiškėja atsisakė nusiimti galvos apdangalą ir laikytis neutralumo taisyklės, tačiau nurodė galinti dėvėti kitokį galvos apdangalą. Įmonė informavo negalinti pareiškėjai pasiūlyti atlikti mokomosios praktikos, nes įmonės patalpose neleidžiama dėvėti jokių galvos

²² 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų

apdangalų. Manydama, kad įmonės atsisakymas sudaryti sutartį dėl mokomosios praktikos, buvo tiesiogiai arba netiesiogiai grindžiamas pareiškėjos religiniais įsitikinimais ir todėl pažeidė Belgijos bendrąjį kovos su diskriminacija įstatymą, pareiškėja pagrindinėje byloje kreipėsi į nacionalinį teismą.

Bylą nagrinėjančiam Briuselio darbo bylų teismui kilo klausimų, ar: 1) Direktyvos 2000/78²³ 1 straipsnį reikia aiškinti taip, kad religija ir įsitikinimai yra du to paties saugomo kriterijaus aspektai, ar priešingai – atskiri kriterijai; 2) jeigu religija ir įsitikinimai yra du to paties saugomo kriterijaus aspektai, ar nacionaliniam teismui draudžiama ir toliau aiškinti nacionalinės teisės nuostatą taip, kad religiniai, filosofiniai ir politiniai įsitikinimai yra atskiri saugomi kriterijai; 3) ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies a punktas gali būti aiškinamas taip, kad įmonės darbo tvarkos taisyklė, pagal kurią darbuotojams draudžiama „žodžiais, apranga ar koku nors kitu būdu reikšti savo religinius, filosofinius ar politinius įsitikinimus, kad ir kokie jie būtų“, yra tiesioginė diskriminacija, jeigu konkrečiai įgyvendinus šią darbo tvarkos taisyklę susiklosto tokia padėtis, kad darbuotoja, siekianti įgyvendinti savo religijos laisvę dėvėdama matomą (konotuotą) simbolį, yra vertinama mažiau palankiai, lyginant su kitu jokios religijos neišpažįstančiu, jokių filosofinių įsitikinimų neturinčiu ir jokios politinės pakraipos nedeklaruojančiu darbuotoju, neturinčiu poreikio nešioti kokį nors politinį, filosofinį ar religinį simbolį / kokių nors filosofinių ar politinių įsitikinimų turinčiu, taip pat kitą ar tą pačią religiją išpažįstančiu darbuotoju, kurio poreikis tai viešai demonstruoti dėvėti (konotuotą) simbolį yra mažesnis ar jo visai nėra / kitokių nei religinių, filosofinių ar politinių (meninio, estetinio, sportinio, muzikinio ir kt. pobūdžio) įsitikinimų turinčiu darbuotoju, tai demonstruojančiu savo apranga / kitu darbuotoju, žodžiu reiškiančiu savo religinius, filosofinius ar politinius įsitikinimus / tokius pat įsitikinimus turinčiu darbuotoju, kuris tai demonstruoja nešiodamas barzdą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl įmonės darbo tvarkos taisyklės, kuria draudžiama dėvėti religinius, filosofinius ar dvasinius simbolius

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog Direktyvos 2000/78 1 straipsnyje – kaip ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 19 straipsnyje bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje – kartu nurodyta religija ir įsitikinimai, todėl taikant Direktyvą 2000/78, sąvokos „religija“ ir „įsitikinimai“ turi būti nagrinėjamos dviem to paties vieno diskriminacijos pagrindo aspektais. Diskriminacijos dėl religijos ar įsitikinimų pagrindas turi būti atskirtas nuo „politinėmis ar kitokiomis pažiūromis“ grindžiamo pagrindo, taigi jis apima tiek religinius, tiek filosofinius ar dvasinius įsitikinimus. Direktyvoje 2000/78 užtikrinama apsauga nuo diskriminacijos apima tik jos 1 straipsnyje išsamiai išvardytus motyvus, todėl ši direktyva neapima nei politinių ar profesinių sąjungų, nei meno, sporto, estetinių ar kitokių įsitikinimų ar preferencijų.

ESTT priminė, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad įmonės darbo tvarkos taisyklė, pagal kurią darbo vietoje draudžiama nešioti bet kokius matomus politinių, filosofinių ar religinių įsitikinimų simbolius, nesukuria tiesioginės diskriminacijos dėl religijos ar įsitikinimų, kai yra vienodai taikoma bet kokiam tokių įsitikinimų demonstravimo būdui ir pagal ją visi įmonės darbuotojai vertinami vienodai, nes jiems, be kita ko, nustatyta bendra ir nediferencijuota pareiga laikytis neutralios aprangos kodo, pagal kurį draudžiama nešioti tokius simbolius. Kadangi kiekvienas asmuo gali išpažinti religiją arba religinius, filosofinius ar dvasinius įsitikinimus, tokia taisyklė, jeigu taikoma bendrai ir nediferencijuojant, nelemia skirtingo požiūrio, grindžiamo su religija ar įsitikinimais neatskiriamai susijusiu kriterijumi.

Sprendamas dėl Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies b punkto i papunkčio sąlygos, pagal kurią nevienodas požiūris nelaikomas netiesiogine diskriminacija, ESTT pažymėjo, jog darbdavio siekj, palaikant santykius su klientais, sukurti politinio, filosofinio ar religinio neutralumo politiką galima laikyti teisėtu. Tačiau šiuo aspektu Teisingumo Teismas taip pat akcentavo, jog vien darbdavio siekio vykdyti neutralumo politiką – nors tai savaime ir yra teisėtas tikslas – nepakanka objektyviai pateisinti skirtingam požiūriui,

²³ 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus

netiesiogiai grindžiamam religija ar įsitikinimais, nes tokio pateisinimo objektyvus pobūdis gali būti nustatytas tik esant realiam šio darbdavio poreikiui, kurį jis turi įrodyti.

ESTT pažymėjo, kad valstybėms narėms suteikta diskrecija negali būti tokia didelė, kad leistų joms ar nacionaliniams teismams vieną iš Direktyvos 2000/78 1 straipsnyje išsamiai išvardytų diskriminacijos pagrindų išskaidyti į kelis pagrindus, nes priešingu atveju būtų suabejota šio pagrindo tekstu, kontekstu ir tikslu ir būtų pakenkta šia direktyva nustatytų bendrų vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje pagrindų naudingumui. „Religija ar įsitikinimais“ grindžiamas diskriminacijos pagrindas vienodai taikomas visiems darbuotojams, todėl suskaidytas požiūris į šį pagrindą, priklausomai nuo to, kokio tikslo siekiama atitinkama taisykle, sukurtų darbuotojų pogrupius ir taip pažeistų bendrus vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje pagrindus, nustatytus Direktyvoje 2000/78.

[Prieiga internete](#)

ŠVIETIMAS

Didžiosios kolegijos 2022 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje *Boriss Cilevičs ir kt.*, C-391/20²⁴

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 49 straipsnis – Įsisteigimo laisvė – Apribojimas – Pateisinimas – Švietimo sistemos organizavimas – Aukštojo mokslo įstaigos – Pareiga studijų programas dėstyti atitinkamos valstybės narės oficialiąja kalba – ESS 4 straipsnio 2 dalis – Valstybės narės nacionalinis savitumas – Valstybės narės oficialiosios kalbos apsauga ir puoselėjimas – Proporcingumo principas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 49 ir 56 straipsnių bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 16 straipsnio išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas Latvijos Respublikos Konstituciniam Teismui nagrinėjant bylą dėl tam tikrų Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo nuostatų atitikties Konstitucijai kontrolės, pradėtos Latvijos Respublikos Parlamento narių prašymu.

Šiuo įstatymu siekiama puoselėti Latvijos Respublikos oficialiąją kalbą, todėl aukštojo mokslo įstaigos įpareigojamos ta kalba dėstyti studijų programas. Vis dėlto minėtame įstatyme įtvirtintos keturios šios pareigos išimtys. Pirmą, studijų programas, pagal kurias Latvijoje mokosi užsienio studentai, ir studijų programas, organizuojamas vykdam Europos Sąjungos programose ir tarptautinėse sutartyse numatytą bendradarbiavimą, gali būti dėstomos oficialiosiomis Sąjungos kalbomis. Antra, oficialiosiomis Sąjungos kalbomis gali būti dėstoma tik studijų programos dalis, už kurią skiriama penktadalis kreditų. Trečia, kalbų ir kultūros studijų ir kalbų programas leidžiama dėstyti užsienio kalba. Galiausiai, ketvirta, Sąjungos oficialiosiomis kalbomis gali būti dėstomos bendros studijų programos.

Be to, Latvijos aukštojo mokslo įstaigų įstatymas netaikytinas dviem privačioms aukštojo mokslo įstaigoms, kurių veiklą toliau reglamentuoja specialūs įstatymai, todėl jos gali ir toliau dėstyti studijų programas kitomis oficialiosiomis Sąjungos kalbomis.

Savo prašyme pareiškėjai, be kita ko, teigė, kad tuo įstatymu apsunkinant patekimą į aukštojo mokslo rinką, o kitų valstybių narių piliečiams ir įmonėms neleidžiant teikti aukštojo mokslo paslaugų užsienio kalbomis, visų pirma pažeidžiama SESV 49 straipsnyje užtikrinama įsisteigimo laisvė.

Latvijos Konstituciniam Teismui kilo abejonių, ar valstybės narės teisės aktai, kuriais įpareigojama aukštojo mokslo srityje (įskaitant privačias aukštojo mokslo įstaigas) vartoti šios valstybės narės oficialiąją kalbą, kartu numatant tam tikras šio reikalavimo ribas, riboja įsisteigimo laisvę. Todėl nacionalinis teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, kad galėtų priimti sprendimą dėl Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo atitikties Sąjungos teisei.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl valstybės narės teisės įpareigoti aukštojo mokslo įstaigas organizuoti studijas tik valstybės narės oficialiąja kalba

²⁴ Šio sprendimo apžvalga parengta sprendimo teksto ir ESTT santraukos pagrindu.

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad pagal SESV 6 straipsnį Sąjungos kompetencijai priklauso remti, koordinuoti ar papildyti valstybių narių veiksmus, be kita ko, švietimo srityje. Nors Sąjungos teisė neriboja šios valstybių narių kompetencijos nustatyti, viena vertus, mokymo turinį ir švietimo sistemos organizavimą bei gerbia jų kultūrų ir kalbų įvairovę ir, kita vertus, profesinio rengimo turinį ir organizavimą, naudojamosi šia kompetencija valstybės narės turi laikytis Sąjungos teisės, ypač jos nuostatų, susijusių su įsisteigimo laisve.

Šiuo atveju Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors kitų valstybių narių piliečiai gali įsisteigti Latvijoje ir organizuoti aukštojo mokslo studijų programas, tokia galimybė iš esmės galima pasinaudoti tik laikantis pareigos šias studijų programas organizuoti tik tos valstybės narės oficialiąja kalba. Dėl tokios pareigos tiems piliečiams gali būti ne taip patrauklu įsisteigti Latvijoje, todėl apribojama įsisteigimo laisvė.

Remdamasis savo suformuotoje jurisprudencijoje įtvirtintu modeliu Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar nustatytas apribojimas yra pateisinamas ir ar laikomasi proporcingumo principo. Dėl privalomojo bendrojo intereso pagrindo buvimo nagrinėjama pareiga siekiama apsaugoti ir skatinti Latvijos Respublikos oficialiosios kalbos vartojimą; tai yra teisėtas tikslas, kuriuo iš esmės galima pateisinti įsisteigimo laisvės apribojimą. Pagal ESS 3 straipsnio 3 dalies ketvirtą pastraipą ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 22 straipsnį Sąjunga gerbia turtingą savo kultūros ir kalbų įvairovę. Pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį Sąjunga taip pat gerbia valstybių narių nacionalinį savitumą, kurio dalis yra atitinkamos valstybės narės oficialiosios kalbos apsauga. Reikėtų pripažinti švietimo svarbą tokio tikslo įgyvendinimui.

Dėl nustatyto apribojimo proporcingumo pažymėta, kad jis, pirma, turi būti tinkamas nagrinėjamu teisės aktu teisėtai siekiamam tikslui įgyvendinti. Todėl šias teisės nuostatas galima laikyti tinkamomis šiam tikslui (t. y. saugoti ir puoselėti latvių kalbą) pasiekti, tik jeigu jomis iš tikrųjų norima jį pasiekti ir jeigu jos įgyvendinamos nuosekliai ir sistemingai. Kadangi nagrinėjamos pareigos išimčių taikymo sritis ribota (visų pirma dviem privačioms aukštojo mokslo įstaigoms, kurių veiklą reglamentuoja specialūs įstatymai), jos netrukdo siekti nurodyto tikslo. Tos išimtys leidžia tam tikroms aukštojo mokslo įstaigoms, vykdant specialų tarptautinį akademinį bendradarbiavimą, pasinaudoti nukrypti leidžiančia tvarka, todėl nagrinėjamos teisės nuostatos nepraranda nuoseklumo.

Antra, apribojimas negali viršyti to, kas būtina siekiamam tikslui pasiekti. Taigi valstybės narės iš esmės gali įpareigoti aukštojo mokslo studijų programas dėstyti atitinkamos valstybės oficialiąja kalba, jeigu kartu su tokia prievole nustatomos išimtys, leidžiančios universitetines studijas organizuoti ne oficialiąja kalba. Šiuo atveju, nenorint viršyti to, kas būtina šiam tikslui pasiekti, tokiomis išimtimis turėtų būti leidžiama vartoti ne latvių kalbą, bent jau organizuojant studijas pagal Europos ar tarptautinio bendradarbiavimo programą, taip pat kultūros ir kalbų (išskyrus latvių kalbą) studijas.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip: pagal jį nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, kuriomis aukštojo mokslo įstaigos iš esmės įpareigojamos organizuoti studijas tik tos valstybės narės oficialiąja kalba, jei tokios teisės normos yra pateisinamos dėl su tos valstybės narės nacionalinio savitumo apsauga susijusių priežasčių, t. y. jeigu jos yra būtinos ir proporcingos teisėtai siekiamam tikslui apsaugoti.

[Prieiga internete](#)

DUOMENŲ APSAUGA

Didžiosios kolegijos 2022 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje *Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20*²⁵

Fizinių asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 7, 8 straipsniai ir 52 straipsnio 1 dalis – Direktyva 95/46/EB – 7 straipsnio c punktas – 8 straipsnio 1 dalis – Reglamentas (ES) 2016/679 – 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos c punktas ir 3 dalies antra pastraipa – 9 straipsnio 1 dalis – Duomenų tvarkymas, būtinas siekiant įvykdyti duomenų valdytojui taikomą teisinę prievolę – Viešojo intereso tikslas – Proporcingumas – Specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymas – Nacionalinės teisės aktai, nustatantys pareigą internete skelbti valstybės tarnyboje dirbančių fizinių asmenų arba viešųjų lėšų gaunančių asociacijų ar įstaigų vadovų privačių interesų deklaracijų duomenis – Kelio interesų konfliktui ir korupcijai viešajame sektoriuje užkirtimas

²⁵ Šio sprendimo apžvalga parengta sprendimo teksto ir ESTT sprendimo santraukos pagrindu.

Bylos aplinkybės

OT ėjo QP direktoriaus pareigas; QP yra Lietuvos teisės reglamentuojama įstaiga, gaunanti viešųjų lėšų ir veikianti aplinkos apsaugos srityje.

2018 m. vasario 7 d. sprendimu Vyriausioji tarnybinės etikos komisija konstatavo, kad, nepateikęs privačių interesų deklaracijos, OT pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalį ir 4 straipsnio 1 dalį.

2018 m. kovo 6 d. OT prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui (Vilniaus apygardos administraciniam teismui) pateikė skundą dėl šio sprendimo panaikinimo.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo abejonių dėl Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme numatytos tvarkos atitikties BDAR 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos c ir e punktam ir 3 daliai, taip pat jo 9 straipsnio 1 daliai. Jis mano, kad privačių interesų deklaracijoje esantys asmens duomenys gali atskleisti informaciją apie deklaruojančio asmens ir jo sutuoktinio, sugyventinio ar partnerio bei vaikų privatų gyvenimą, todėl juos paviešinus galėtų būti pažeista duomenų subjektų teisė į privataus gyvenimo gerbimą. Iš tiesų tokie duomenys gali atskleisti itin jautraus pobūdžio informaciją, pavyzdžiui, kad duomenų subjektas su kitu asmeniu gyvena nesusituokęs arba gyvena su tos pačios lyties asmeniu, todėl juos paviešinus gali kilti didelių nepatogumų šių asmenų privačiame gyvenime. Informacija apie deklaruojančio asmens ir jo sutuoktinio, sugyventinio ar partnerio gautas dovanas ar sudarytus sandorius taip pat gali atskleisti tam tikras jų privataus gyvenimo detales. Be to, duomenys apie deklaruojančio asmens artimuosius ar pažįstamus asmenis, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas, atskleistą informaciją apie deklaruojančio asmens šeimą ir asmeninius ryšius.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl nacionalinės teisės aktuose nustatytos pareigos internete skelbti valstybės tarnyboje dirbančių fizinių asmenų arba viešųjų lėšų gaunančių asociacijų ar įstaigų vadovų privačių interesų deklaracijų duomenis

Visų pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad atitinkamuose Sąjungos teisės aktuose numatytas išsamus ir baigtinis atvejų, kai asmens duomenų tvarkymas gali būti laikomas teisėtu, sąrašas; vienas iš tokių atvejų yra, kai tvarkymas būtinas tam, kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui nustatyta teisinė prievolė. Kadangi nagrinėjamu atveju duomenų tvarkymas, t. y. dalies asmens duomenų, nurodytų privačių interesų deklaracijoje, paskelbimas VTEK interneto svetainėje, yra privalomas pagal VTEK taikomą Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymą, šis tvarkymas atitinka nurodytą atvejį. Teisingumo Teismas pridūrė, kad pagal BDAR toks duomenų tvarkymas turi būti grindžiamas Sąjungos teise arba duomenų valdytojui taikoma valstybės narės teise ir kad šis teisinis pagrindas turi atitikti viešojo intereso tikslą ir būti proporcingas siekiamam teisėtam tikslui, kaip, beje, reikalaujama Chartijoje. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas, viena vertus, pažymėjo, kad Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme numatytas asmens duomenų tvarkymas neginčytinai atitinka bendrąjį interesą užkirsti kelią interesų konfliktams ir kovoti su korupcija viešajame sektoriuje. Kita vertus, jis pabrėžė, kad tokiu atveju leidžiama apriboti naudojimąsi Chartijos 7 ir 8 straipsniuose atitinkamai garantuojamomis teisėmis į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą, jeigu tokie apribojimai iš tikrųjų atitinka siekiamą bendrojo intereso tikslą ir yra jam proporcingi.

Toliau Teisingumo Teismas svarstė, ar nagrinėjama priemonė yra tinkama iškeltam bendrojo intereso tikslui pasiekti. Jis konstatavo, kad ši priemonė atrodo tinkama šiam tikslui pasiekti. Iš tiesų, sprendimus viešajame sektoriuje priimančių asmenų privačių interesų deklaracijose esančių tam tikrų asmens duomenų paskelbimas internete gali paskatinti juos elgtis nešališkai, nes taip gali būti atskleisti galimi interesų konfliktai, galintys turėti įtakos jų pareigų vykdymui. Taigi taip įgyvendinant skaidrumo principą galima užkirsti kelią interesų konfliktams ir korupcijai, padidinti viešojo sektoriaus subjektų atsakingumą ir todėl sustiprinti piliečių pasitikėjimą viešąja veikla.

Kalbėdamas apie būtinumo buvimą, kitaip tariant apie tai, ar nurodytas bendrojo intereso tikslas negali būti tinkamai ir taip pat veiksmingai pasiektas kitomis priemonėmis, kurios mažiau ribotų teises į privatų gyvenimą ir į asmens duomenų apsaugą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šis vertinimas turi

būti atliekamas atsižvelgiant į visas su atitinkama valstybe nare susijusias teises ir faktines aplinkybes. Šiuo klausimu jis taip pat pabrėžė, kad siekiant pagrįsti privačių interesų deklaracijų viešą skelbimą VTEK nurodytas pakankamų žmogiškųjų išteklių, būtinų siekiant veiksmingai kontroliuoti visas jai pateiktas deklaracijas, neturėjimas niekaip negali būti teisėtas motyvas, galintis pateisinti Chartijoje garantuojamų pagrindinių teisių pažeidimą.

Be to, duomenų tvarkymo būtinumo reikalavimas turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į vadinamąjį **„duomenų kiekio mažinimo“ principą**. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad siekiant užkirsti kelią interesų konfliktams ir korupcijai viešajame sektoriuje gali būti pagrįsta reikalauti nurodyti privačių interesų deklaracijose informaciją, leidžiančią identifikuoti deklaruojančio asmens tapatybę, taip pat informaciją apie jo sutuoktinio, sugyventinio ar partnerio veiklą. Vis dėlto viešųjų lėšų gaunančios įstaigos vadovo sutuoktinio, sugyventinio ar partnerio, taip pat jam artimų ar kitų jam žinomų asmenų, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas, **asmenvardžių** duomenų viešas paskelbimas internete, atrodo, viršija tai, kas griežtai būtina. Iš tiesų, neatrodo, kad iškelto viešojo intereso tikslo nebūtų galima pasiekti, jei būtų tik bendrai nurodytas sutuoktinis, sugyventinis ar partneris, atitinkamai jį susiejant su turimais interesais dėl jo veiklos. Taip pat neatrodo, kad sistemingas deklaruojančio asmens sudarytų sandorių, kurių vertė didesnė nei 3 000 eurų, sąrašo paskelbimas internete yra griežtai būtinas atsižvelgiant į siekiamus tikslus.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad yra didelis duomenų subjektų pagrindinių teisių į privatų gyvenimą ir į asmens duomenų apsaugą suvaržymas. Iš tiesų, pirma, paviešinus minėtus duomenis ir informaciją gali būti atskleista informacija apie tam tikrus jautrius duomenų subjektų privataus gyvenimo aspektus ir tai leistų susidaryti itin išsamų jų privataus gyvenimo vaizdą. Antra, dėl šio tvarkymo šie asmens duomenys tampa laisvai prieinami internete potencialiai neribotam žmonių skaičiui. Todėl asmenys, norintys tiesiog gauti informacijos apie deklaruojančio asmens ir jo artimųjų asmeninę, turtinę ir finansinę padėtį, gali laisvai susipažinti su šiais duomenimis

Dėl šio suvaržymo stiprumo palyginimo su siekiamo bendrojo intereso tikslo svarba Teisingumo Teismas pažymėjo, kad asmens duomenų didžiosios dalies viešas paskelbimas internete neatitinka pusiausvyros nustatymo reikalavimų. **Vis dėlto tam tikrų interesų deklaracijoje esančių duomenų viešas paskelbimas gali būti pateisinamas tokio skaidrumo teikiama nauda siekiant iškelto tikslo.** Tai, pavyzdžiui, yra duomenys, susiję su deklaruojančio asmens arba jo sutuoktinio, sugyventinio ar partnerio, **kurių asmenvardžiai nenurodomi**, naryste įvairiose įstaigose, su jų individualia veikla arba iš trečiųjų asmenų gautomis dovanomis, kurių vertė viršija tam tikrą ribą.

Galiausiai Teisingumo Teismas patikslino, kad asmens duomenų, galinčių netiesiogiai atskleisti su fiziniu asmeniu susijusią jautrią informaciją, tvarkymui taikoma sustiprintos apsaugos sistema, nes jos netaikant būtų pakenkta šios sistemos veiksmingumui ir fizinių asmenų pagrindinių laisvių ir teisių apsaugai, kurią ja siekiama užtikrinti. Taigi asmens duomenų, galinčių netiesiogiai atskleisti fizinio asmens lytinę orientaciją, viešas paskelbimas VTEK interneto svetainėje yra specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymas.

[Prieiga internete](#)

Didžiosios kolegijos 2022 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Google (Déréférencement d'un contenu prétendument inexact)*, C-460/20

Fizinių asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis – Direktyva 95/46/EB – 12 straipsnio b punktas – 14 straipsnio pirmos pastraipos a punktas – Reglamentas (ES) 2016/679 – 17 straipsnio 3 dalies a punktas – Interneto paieškos sistemos operatorius – Paieška pagal asmens vardą ir pavardę – Nuorodos į straipsnius, kuriuose yra tariamai netikslios informacijos, rodymas paieškos rezultatų sąrašė – Šiuos straipsnius iliustruojančių nuotraukų rodymas miniatiūrų (*thumbnails*) pavidalu vaizdų paieškos rezultatų sąrašė – Paieškos sistemos operatoriui skirtas prašymas pašalinti nuorodas – Pagrindinių teisių palyginimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7, 8, 11 ir 16 straipsniai – Paieškos sistemos operatoriui tenkančios pareigos ir atsakomybė nagrinėjant prašymą pašalinti nuorodas – Prašymą pašalinti nuorodas pateikusiam asmeniui tenkanti įrodinėjimo pareiga

Bylos aplinkybės

Ieškovai pagrindinėje byloje paprašė Google, kaip asmens duomenų, tvarkomų jos paieškos sistemoje, valdytojos, pirma, pašalinti iš paieškos rezultatų sąrašo nuorodas į pagrindinėje byloje nagrinėjamus straipsnius, nes, ieškovų teigimu, tuose straipsniuose yra netikslų teiginių ir šmeižikiškų nuomonių, ir, antra, pašalinti miniatiūras iš paieškos rezultatų sąrašo.

Google atsisakė tenkinti šį prašymą, remdamasi pagrindinėje byloje nagrinėjamų straipsnių ir nuotraukų profesiniu kontekstu ir nurodydama, kad nežino, ar šiuose straipsniuose pateikta informacija yra netiksli.

Bundesgerichtshof (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl paieškos sistemos operatoriaus pareigos iš paieškos rezultatų sąrašo pašalinti nuorodą į turinį, kuriame yra teiginių, kuriuos prašymą pateikęs asmuo laiko netiksliais

Kalbėdamas apie asmens, kuris prašo pašalinti nuorodas dėl nurodomo turinio netikslumo, pareigas, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jis turi įrodyti akivaizdų tame turinyje esančios informacijos arba bent jau tos informacijos dalies, kuri, atsižvelgiant į visą šį turinį, nėra mažareikšmė, netikslumą. Vis dėlto tam, kad šiam asmeniui nebūtų nustatyta per didelė našta, galinti pakenkti teisės į nuorodų pašalinimą veiksmingumui, jis turi tik pateikti tokius įrodymus, kurių, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, gali būti iš jo pagrįstai reikalaujama siekiant nustatyti šį akivaizdų netikslumą.

Kalbėdamas apie paieškos sistemos operatoriui tenkančias pareigas ir atsakomybę, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jis, siekdamas patikrinti, ar turinys ir toliau gali būti įtrauktas į paieškos, atliktos per paieškos sistemą po to, kai buvo pateiktas prašymas pašalinti nuorodas, rezultatų sąrašą, turi remtis visomis esančiomis teisėmis ir interesais, taip pat visomis konkrečios atvejo aplinkybėmis. Vis dėlto vertinant BDAR 17 straipsnio 3 dalies a punkte nustatytas taikymo sąlygas negalima reikalauti, jog tas pats operatorius aktyviai dalyvautų ieškant faktinių duomenų, kurie nebūtų pagrįsti prašymu pašalinti nuorodas, kad būtų nustatytas šio prašymo pagrįstumas.

Teisingumo Teismas sprendė, kad Reglamento 2016/679 17 straipsnio 3 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip: palyginus, kaip to reikalaujama, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintas teisės su jos 11 straipsnyje įtvirtintomis teisėmis, siekiant išnagrinėti paieškos sistemos operatoriui pateiktą prašymą iš paieškos rezultatų sąrašo pašalinti nuorodą į turinį, kuriame yra teiginių, kuriuos prašymą pateikęs asmuo laiko netiksliais, toks pašalinimas nėra siejamas su sąlyga, kad nurodomo turinio tikslumo klausimas yra bent laikinai išspręstas to asmens inicijuotoje byloje prieš turinio teikėją.

Direktyvos 95/46/EB 12 straipsnio b punktas, 14 straipsnio pirmos pastraipos a punktas ir Reglamento 2016/679 17 straipsnio 3 dalies a punktas turi būti aiškinami taip: lyginant Pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintas teises su jos 11 straipsnyje įtvirtintomis teisėmis, siekiant išnagrinėti paieškos sistemos operatoriui pateiktą prašymą pašalinti fizinį asmenį vaizduojančias nuotraukas, rodomas miniatiūrų pavidalu, iš vaizdų paieškos, atliktos pagal šio asmens vardą ir pavardę, rezultatų, reikia atsižvelgti į šių nuotraukų informacinę vertę nepriklausomai nuo jų paskelbimo tinklalapyje, iš kurio jos buvo paimtos, konteksto, bet atsižvelgiant į bet kokį tekstinį elementą, kuris paieškos rezultatuose tiesiogiai pateikiamas kartu su šiomis rodomomis nuotraukomis ir gali atskleisti jų informacinę vertę.

[Prieiga internete](#)

2022 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Inspektor v Inspektorata kam Visshia sadeben savet* (*Finalités du traitement de données - Enquête pénale*), C-180/21

Fizinių asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis – Reglamentas (ES) 2016/679 – 2, 4 ir 6 straipsniai – Reglamento 2016/679 taikymas – Sąvoka „teisėtus interesus“ – Sąvoka „užduotis, vykdoma viešojo intereso labui arba vykdant viešosios valdžios funkcijas“ – Direktyva (ES) 2016/680 – 1, 3, 4, 6 ir 9 straipsniai – Asmens duomenų, surinktų vykdant ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje, tvarkymo teisėtumas – Su nusikalstamos veikos auka susijusių duomenų vėlesnis tvarkymas siekiant jai pareikšti

kaltinimą – Sąvoka „kitas tikslas nei tas, kuriuo asmens duomenys buvo renkami“ – Duomenys, kuriuos valstybės narės prokuratūra naudoja gynybai, kai pareiškiamas ieškinys dėl valstybės atsakomybės

Bylos aplinkybės

2013 m. Petričiaus apylinkės prokuratūra pradėjo ikiteisminio tyrimo procedūrą Nr. 252/2013 nežinomo vykdytojo atžvilgiu dėl *Nakazatelen Kodeks* (Baudžiamasis kodeksas) 325 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su šio kodekso 20 straipsnio 2 dalimi, nurodytos nusikalstamos veikos, padarytos per bare kilusį incidentą. Ieškovas pagrindinėje byloje VS dalyvavo šiame procese kaip nukentėjęs.

2016 m., gavusi kelis pareiškimus dėl, be kita ko, VS, Petričiaus apylinkės prokuratūra užvedė kelias bylas, kuriose buvo su šiuo asmeniu susijusios informacijos, tačiau nepradėjo ikiteisminio tyrimo procedūros, nes nebuvo įrodymų, kad padaryta nusikalstama veika. 2018 m. vykstant ikiteisminio tyrimo procedūrai Nr. 252/2013 prokuroras pareiškė kaltinimus visiems incidente, dėl kurio vyko ši procedūra, dalyvavusiems asmenims, įskaitant VS.

VS pareiškė civilinį ieškinį Bulgarijos Respublikos prokuratūrai *Okrazhen sad Blagoevgrad* (Blagojevgrado apygardos teismas, Bulgarija) dėl žalos, patirtos dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo procedūros Nr. 252/2013 trukmės, atlyginimo. Siekdamas užtikrinti prokuratūros gynybą Petričiaus apylinkės prokuratūros prokuroras, prokuratūros atstovas, per 2018 m. spalio 15 d. posėdį, paprašė, kad nagrinėjant šį ieškinį būtų pateikta minėtose bylose 2016 m. prokuratūros surinkta medžiaga. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šis prokuroras taip siekė įrodyti, jog ieškovo pagrindinėje byloje nurodytos sveikatos problemos kilo ne dėl minėtos ikiteisminio tyrimo procedūros, o dėl policijos ir Petričiaus apylinkės prokuratūros atliktų patikrinimų tiriant tas bylas. Per tą patį posėdį *Okrazhen sad Blagoevgrad* (Blagojevgrado apygardos teismas) įpareigojo šią apylinkės prokuratūrą pateikti patvirtintas nagrinėjamų bylų dokumentų kopijas; šios prokuratūros prokuroras pateikė prašomas kopijas.

2020 m. kovo 12 d. VS pateikė skundą IVSS (*Inspektorata kam Visshia sadeben savet* (Inspekcijos prie Aukščiausiosios teisėjų tarybos inspektorius, Bulgarija) ir nurodė, kad Petričiaus apylinkės prokuratūra pažeidė asmens duomenų apsaugą reglamentuojančias nuostatas. IVSS atmetė šį skundą. VS apskundė šį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl Reglamento 2016/679 taikymo asmens duomenų tvarkymui, kurį atlieka valstybės narės prokuratūra, siekdama įgyvendinti savo teisę į gynybą nagrinėjant ieškinį dėl valstybės atsakomybės

Direktyvos 2016/680²⁶ 1 straipsnio 1 dalis, siejama su šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalimi ir 6 straipsniu, turi būti aiškinama taip: asmens duomenų tvarkymas atitinka kitą tikslą nei tas, dėl kurio šie duomenys buvo surinkti, kai tokie duomenys buvo renkami siekiant atskleisti nusikalstamą veiką ir ją iširti, o duomenys tvarkomi siekiant vykdyti asmens baudžiamąjį persekiojimą pasibaigus ikiteisminiam tyrimui, neatsižvelgiant į tai, ar tuo metu, kai duomenys buvo renkami, šis asmuo buvo laikomas auka, ir kad toks tvarkymas yra leidžiamas pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį, su sąlyga, kad laikomasi šioje nuostatoje numatytų sąlygų.

Direktyvos 2016/680 3 straipsnio 8 dalis ir 9 straipsnio 1 ir 2 dalys ir Reglamento 2016/679 2 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip: šis reglamentas taikomas asmens duomenų tvarkymui, kurį atlieka valstybės narės prokuratūra, siekdama įgyvendinti savo teisę į gynybą nagrinėjant ieškinį dėl valstybės atsakomybės, kai ji praneša jurisdikciją turinčiam teismui apie tai, kad dėl fizinio asmens, tokio ieškinio šalies, yra užvestos bylos Direktyvos 2016/680 1 straipsnio 1 dalyje nurodytais tikslais, ir kai perduoda tas bylas šiam teismui.

²⁶ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuri[a] panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89)

Reglamento 2016/679 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip: tuo atveju, kai ieškinys dėl valstybės atsakomybės grindžiamas prokuratūros padarytais pažeidimais vykdant jai pavestas užduotis baudžiamosios teisės srityje, toks asmens duomenų tvarkymas gali būti laikomas teisėtu, jeigu duomenis tvarkyti būtina siekiant atlikti viešojo intereso labai vykdomą užduotį, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos e punktą, t. y. užduotį apginti valstybės teisinius ir turtinius interesus, vykstant tokiam procesui, prokuratūrai patikėtą pagal nacionalinę teisę, jeigu toks asmens duomenų tvarkymas atitinka visus taikytinus šiame reglamente numatytus reikalavimus.

[Prieiga internete](#)

TRANSPORTAS

2022 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *LOT (Indemnisation imposée par l'autorité administrative)*, C-597/20

Oro transportas – Reglamentas (EB) Nr. 261/2004 – 16 straipsnis – Kompensavimas ir pagalba keleiviams – Už to reglamento taikymą atsakingos nacionalinės institucijos misija – Nacionalinės teisės aktai, kuriais šiai institucijai suteikiami įgaliojimai įpareigoti oro vežėją išmokėti keleiviui priklausančią kompensaciją – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 47 straipsnis – Teisė kreiptis į teismą

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Reglamento Nr. 261/2004²⁷ (toliau – Reglamentas) 16 straipsnio 1 ir 2 dalių išaiškinimo, nagrinėjant ginčą tarp nacionalinės institucijos, atsakingos už Reglamento taikymą, ir oro vežėjo, kuris buvo įpareigotas išmokėti pagal Reglamentą keleiviams mokėtiną kompensaciją, kai į nacionalinę instituciją keleivis kreipėsi su individualiu skundu.

Pagrindinėje byloje susiklostė situacija, kai skrydis iš Niujorko į Budapeštą buvo atidėtas ilgiau nei trims valandoms, o keleiviai kreipėsi į Vengrijos instituciją, atsakingą už Reglamento taikymą, kad ši įpareigotų skrydį vykdžiusią vežėją LOT išmokėti Reglamente nustatytą kompensaciją. LOT tokį sprendimą ginčijo tvirtindama, kad minėta institucija neturi kompetencijos įpareigoti mokėti tokią kompensaciją, nes tokie įgaliojimai suteikti tik nacionaliniams teismams. Prejudicinio sprendimo prašęs Vengrijos teismas siekė išsiaiškinti, ar Reglamento 16 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinė institucija, atsakinga už šio reglamento taikymą, gali įpareigoti oro vežėją išmokėti pagal tą patį Reglamentą keleiviams mokėtiną kompensaciją, kaip ji suprantama pagal to Reglamento 7 straipsnį, kai į šią nacionalinę instituciją keleivis kreipiasi su individualiu skundu.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl valstybės narės teisės įgalioti už Reglamento taikymą atsakingą nacionalinę instituciją įpareigoti oro vežėją išmokėti pagal Reglamentą keleiviams mokėtiną kompensaciją gavus individualų keleivio skundą

Teisingumo Teismas konstatavo, kad Reglamento 16 straipsnio formuluočioje nėra nieko, kuo remiantis valstybei narei būtų draudžiama už šio Reglamento taikymą atsakingai institucijai suteikti kompetenciją imtis priverstinio vykdymo priemonių. Iš šio straipsnio nuostatų matyti, kad valstybės narės turi diskreciją suteikdamos kompetenciją nacionalinėms institucijoms, kad šios galėtų ginti keleivių teises. Reglamente nustatytos fiksuoto dydžio išmokos yra standartinė ir nedelsiant išmokama kompensacija, siekiant išvengti nepatogumų dėl jurisdikciją turinčiuose teismuose iškeltų bylų dėl žalos atlyginimo, o to Reglamento 12 straipsnyje numatyta papildoma kompensacija, skirta konkrečiam oro transporto keleiviui padarytai žalai, kuri turi būti vertinama individualiai ir *a posteriori*, atlyginti. Kita vertus, Reglamento 7 straipsnio 1 dalyje nustatytos fiksuoto dydžio išmokos skirtos kompensuoti tik žalai, kuri visiems

²⁷ 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 261/2004, nustatantis bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisykles atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 295/91. OJ L 46, p. 1–8.

suinteresuotiesiems keleiviams yra beveik vienoda. Taigi tiek keleiviai ir vežėjai, tiek aptariamoms institucijoms gali lengvai nustatyti mokėtinos kompensacijos dydį. Dėl šių priežasčių valstybės narės gali už reglamento taikymą atsakingai nacionalinei institucijai suteikti įgaliojimą įpareigoti oro vežėją išmokėti kompensacijas keleiviams, šiems pateikus individualius skundus. Tačiau Teisingumo Teismas pabrėžė, kad keleiviai ir oro vežėjai privalo turėti galimybę pareikšti ieškinį teisme dėl aptariamoms institucijoms sprendimo.

[Prieiga internete](#)

REGISTRAI

2022 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (Immatriculation des véhicules signalés), C-88/21*

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Antros kartos Šengeno informacinė sistema (SIS II) – Sprendimas 2007/533/TVR – Pespėjimas apie ieškomą daiktą – 38 straipsnis – Pespėjimo tikslai – Konfiskavimas arba įrodymas baudžiamojoje byloje – 39 straipsnis – Pespėjimu pagrįsto veiksmo vykdymas – Priemonės, priimtose pagal valstybių narių nacionalinę teisę – Nacionalinės teisės nuostata, draudžianti registruoti transporto priemonę, dėl kurios į SIS II buvo įvestas perspėjimas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme nagrinėjant Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų (Lietuva) prašymu pradėtą bylą dėl Lietuvos teisės nuostatų, kuriomis draudžiama nacionaliniame registre registruoti transporto priemones, dėl kurių antrosios kartos Šengeno informacinėje sistemoje (toliau – SIS II) yra įvestas galiojantis perspėjimas.

2015 m. lapkričio 13 d. D. R. pagal sutartį su bendrove *AM Transportas* nusipirko Vokietijoje motorinę transporto priemonę, kuri prieš tai buvo pavogta Bulgarijoje. Tų pačių metų lapkričio 20 d. Vokietijoje ši transporto priemonė buvo išregistruota, parvežta į Lietuvą ir perparduota kitam asmeniui. 2016 m. vasario 22 d. tas kitas asmuo norėjo įregistruoti šią transporto priemonę Lietuvoje VĮ Regitra, tačiau sužinojo, kad 2015 m. gruodžio 23 d. Bulgarijoje dėl jos į SIS II buvo įvestas perspėjimas. Dėl to jis nutraukė šios transporto priemonės pirkimo–pardavimo sutartį.

2016 m. rugsėjo 21 d. Lietuvos prokuratūros nutarimu pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl šios motorinės transporto priemonės buvo nutrauktas nenustačius, kad Lietuvos Respublikoje buvo padaryta nusikalstama veika. Šiuo nutarimu transporto priemonė buvo grąžinta jos įgijėjui D. R. Nors jos savininkė įtariamos vagystės momentu – *Nabko Holding Company, LLC* patronuojamoji bendrovė Bulgarijoje – apie tai buvo informuota išsiunčiant jai to nutarimo kopiją ir nurodant D. R. tapatybę, ji nesiėmė dėl to jokių veiksmų. Be to, nepaisant aplinkybės, kad perspėjančiajai valstybei narei buvo perduota būtina informacija, ji per daugiau nei trejus metus nesiėmė jokių priemonių, kad SIS II būtų panaikintas perspėjimas dėl šios transporto priemonės.

2019 m. vasario 20 d. sprendimu VĮ Regitra teritorinis skyrius atmetė D. R. prašymą įregistruoti šią transporto priemonę, remdamasis Lietuvos teisės nuostata, pagal kurią transporto priemonės, dėl kurių SIS II yra įvestas galiojantis perspėjimas, gali būti registruojamos toje valstybėje narėje tik pašalinus šį perspėjimą iš šios sistemos. *AM Transportas* apskundė šį sprendimą VĮ Regitra, tačiau ši paliko galioti teritorinio skyriaus sprendimą. Todėl *AM Transportas* apskundė šiuos sprendimus Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmams, kurie kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, prašydami patikrinti tokios nacionalinės teisės nuostatos teisėtumą.

Šiomis aplinkybėmis Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus, kuriais siekė išsiaiškinti, ar Sprendimo SIS II²⁸ 39 straipsnis, siejamas su šio sprendimo 38 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad:

²⁸ 2007 m. birželio 12 d. Tarybos sprendimas 2007/533/TVR dėl antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos (SIS II) sukūrimo, veikimo ir naudojimo (OL L 205, 2007, p. 63).

- jame numatyta bendro pobūdžio pareiga uždrausti registruoti motorinę transporto priemonę, dėl kurios SIS II yra įvestas galiojantis perspėjimas;
- jis įpareigoja valstybes nares numatyti bendro pobūdžio nuostatas, draudžiančias su rastu daiktu atlikti kitus veiksmus nei tie, kuriais būtų pasiekti 38 straipsnio 1 dalies tikslai;
- jis leidžia valstybėms narėms numatyti galimo draudimo registruoti tokią transporto priemonę išimtis.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl transporto priemonės, dėl kurios į antrosios kartos Šengeno informacinę sistemą (SIS II) buvo įvestas perspėjimas, registravimo

Teisingumo Teismas, įvertinęs Sprendimo SIS II 39 straipsnio, reglamentuojančio perspėjimu pagrįsto veiksmo vykdymo tvarką dėl daiktų, kuriuos norima konfiskuoti arba panaudoti kaip įrodymus baudžiamosiose bylose, formuluotę, pažymėjo, kad jame tik bendrai aprašoma, kaip vykdančiosios valstybės narės kompetentingos institucijos turi elgtis esant sutapimui dėl SIS II perspėjimo, įvesto pagal to sprendimo 38 straipsnį. Taigi, Teisingumo Teismas nurodė, kad Sprendimo SIS II 39 straipsnyje nedetalizavęs, kokių tiksliai priemonių turi imtis valstybės narės, siekdamos elgtis pagal į SIS II remiantis to sprendimo 38 straipsniu įvestą perspėjimą, teisės aktų leidėjas šiuo atžvilgiu ketino palikti valstybėms narėms plačią diskreciją.

Dėl Sprendimo SIS II 39 straipsnio konteksto Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nors pagal šį sprendimą įgyvendinamas policijos ir teisminių institucijų operatyvinis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose numato, jog vykdančiosios valstybės narės institucijos imasi būtinų laikinųjų apsaugos priemonių (šiuo klausimu žr. 2022 m. birželio 16 d. sprendimo *Nachalnik na Rayonno upravlenie Silistra*, C-520/20, EU:C:2022:466, 40 punktą), jokiaje šio sprendimo nuostatoje nėra konkrečiai nurodyta, kokių priemonių pagal savo nacionalinę teisę turi imtis valstybė narė, kuri rado daiktą, dėl kurio įvestas perspėjimas. Be to, nors Reglamento Nr. 1986/2006²⁹ 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės tarnyba, atsakinga už motorinių transporto priemonių registracijos liudijimų išdavimą, turi prieigą prie SIS II, kad galėtų patikrinti, ar jai registruoti pateiktos transporto priemonės nebuvo pavogtos, pasisavintos, dingusios arba ieškomos kaip įrodymai baudžiamosiose bylose, šioje nuostatoje nenumatyta jokios pareigos uždrausti transporto priemonių, dėl kurių SIS II yra įvestas galiojantis perspėjimas, registraciją.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad iš Sprendimo SIS II 1 straipsnio 2 dalies, siejamos su jo 5 konstatuojamąja dalimi, matyti, jog šiuo sprendimu, be kita ko, siekiama remti policijos įstaigų ir teisminių institucijų operatyvinį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose ir taip, naudojantis per SIS perduodama informacija, padėti užtikrinti aukšto lygio saugumą Sąjungos laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje. Taigi, to sprendimo 39 straipsnio aiškinimas, kad pagal šį straipsnį valstybės narės neįpareigojamos imtis iš anksto nustatytų priemonių, bet joms paliekama didelė diskrecija nuspręsti, kokių priemonių reikia imtis, neprieštarauja šiam tikslui ir prisideda prie saugumo lygio didinimo Sąjungos laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje, kai perduodama informacija apie daiktus, kuriuos norima konfiskuoti arba panaudoti kaip įrodymus baudžiamosiose bylose, ir kai atitinkamos valstybės narės keičiasi informacija, kad susitartų dėl priemonių, kurių turi būti imtasi.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas konstatavo, kad iš Sprendimo SIS II 39 straipsnio nekyla jokios bendros pareigos, kaip antai draudimo registruoti motorines transporto priemones, dėl kurių SIS II yra įvestas galiojantis perspėjimas, arba draudimo atlikti su transporto priemone bet kokius veiksmus, išskyrus tuos, kurie susiję su to sprendimo 38 straipsnio 1 dalimi. Vadinasi, jei valstybė narė nusprendžia pasinaudoti plačia diskrecija, kurią turi pagal to sprendimo 39 straipsnio 3 dalį, dėl priemonių, kurių gali imtis pagal nacionalinę teisę, ir nustato bendro pobūdžio draudimą registruoti motorines transporto priemones, dėl kurių SIS II yra įvestas galiojantis perspėjimas, tas sprendimas netrukdo jai nustatyti šio draudimo išimtis.

²⁹ 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1986/2006 dėl valstybių narių tarnybų, atsakingų už transporto priemonių registracijos liudijimų išdavimą, prieigos prie Šengeno antrosios kartos informacinės sistemos (SIS II) (OL L 381, 2006, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 26, 2015, p. 34).

Teisingumo Teismas kartu priminė, kad iš Sprendimo SIS II 8 straipsnio 3 dalies matyti, jog valstybės narės į kitų valstybių narių pateiktus prašymus pateikti papildomos informacijos turi atsakyti kuo greičiau. Be to, Sprendimo SIS II 45 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jo 13 konstatuojamąja dalimi, nustatyta, kad taikant šį sprendimą į SIS II įvesti perspėjimai apie daiktus saugomi ne ilgiau, negu jų reikia tikslams, kuriems jie buvo įvesti, pasiekti. Sprendimo SIS II 49 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad tik perspėjimą pateikusi valstybė narė, kuri yra atsakinga, be kita ko, už į SIS įvedamų duomenų atnaujinimą, gali tuos duomenis ištrinti. Atsižvelgiant į tai, Sprendimo SIS II 8 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jo 8 konstatuojamąja dalimi, daroma nuoroda į SIRENE vadovą³⁰, kuriame pateikiamos išsamesnės taisyklės ir kurio 2.10 punkto antroje pastraipoje reikalaujama, kad, kai nebetenkinamos perspėjimo palikimo galioti sąlygos, perspėjančioji valstybė narė turi nedelsdama panaikinti perspėjimą. Šioje SIRENE vadovo nuostatoje perspėjančiajai valstybei narei nustatyta pareiga panaikinti perspėjimą, jeigu buvo pasiektas tikslas, dėl kurio jis įvestas.

[Prieiga internete](#)

TEISĖS AKTŲ DERINIMAS

2022 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *EKOFRUKT, C-362/21*

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vidaus rinka – Reglamentas (ES) Nr. 910/2014 – 3 straipsnio 12 punktas – Sąvoka „kvalifikuotas elektroninis parašas“ – 25 straipsnio 1 dalis – 26 straipsnis – I priedas – Elektroninių parašų teisinė galia – Reikalavimai, susiję su pažangiuoju elektroniniu parašu – Administracinis aktas, parengtas elektroninio dokumento, kuriame esantis elektroninis parašas neatitinka „pažangiojo elektroninio parašo“ reikalavimų, forma – Kumuliaciniai reikalavimai – Pasekmės – 3 straipsnio 15 punktas – „Kvalifikuoto elektroninio parašo sertifikato“ nebuvimas – Kvalifikuoto elektroninio parašo įtraukimas į patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjo išduotą sertifikatą – Poveikis – Elektroninio parašo turėtojo vardas ir pavardė, kurie buvo transliteruoti pagal lotynų abėcėlę vietoj jų įprastinio rašymo kirilicos rašmenimis

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant bendrovės *Ekofrukt EOOD*, kurios buveinė yra Bulgarijoje, ir *Direktor na Direksia „Obzhalvane i danachno-osiguritelna praktika“ – Veliko Tarnovo* (Veliko Tarnovo mokesčių ir socialinio draudimo praktikos direkcijos direktorius, toliau – Direktorius) ginčą dėl pranešimo apie mokesčio perskaičiavimą.

Dėl *Ekofrukt* buvo atliktas mokesstinis patikrinimas, po kurio mokesčių institucijos priėmė pranešimą apie mokesčio perskaičiavimą. Gavęs ieškovės pagrindinėje byloje skundą, Direktorius sprendimu panaikino šį pranešimą ir nurodė atlikti naują mokesstinį patikrinimą. Per naują patikrinimą mokesčių institucijos priėmė naują pranešimą apie mokesčio perskaičiavimą, kuris buvo patvirtintas 2018 m. rugsėjo 18 d. Direktorius sprendimu. Visi mokesčių administratoriaus dokumentai, parengti per šį mokesstinį patikrinimą, buvo pateikti elektroninių dokumentų, pasirašytų elektroniniu parašu, forma.

Ekofrukt dėl 2018 m. rugsėjo 18 d. Direktorius sprendimo pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme *Administrativen sad Veliko Tarnovo* (Veliko Tarnovo administracinis teismas, Bulgarija), ginčydama pateiktų elektroninių dokumentų galiojimą, kadangi, pasak bendrovės, pirma, nėra jokių duomenų, rodančių, kad tai yra elektroniniais parašais pasirašyti elektroniniai dokumentai, ir, antra, nėra „kvalifikuoto elektroninio parašo“.

Šiomis aplinkybėmis *Administrativen sad Veliko Tarnovo* (Veliko Tarnovo administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus.

Teisingumo Teismo vertinimas

³⁰ 2013 m. vasario 26 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas priimti antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos (SIS II) SIRENE vadovą ir kitas įgyvendinimo priemones (OL L 71, 213, p. 1), iš dalies pakeistas 2017 m. rugpjūčio 31 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimu (ES) 2017/1528 (OL L 231, 2017, p. 6).

Dėl administracinio akto, pasirašyto elektroniniu parašu, kuris neatitinka „kvalifikuotam elektroniniam parašui“ keliamų reikalavimų, teisinės galios

Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 910/2014³¹ 25 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama pripažinti negaliojančiu administracinį aktą, parengtą kaip elektroninis dokumentas, kai jis pasirašytas elektroniniu parašu, kuris neatitinka šio reglamento reikalavimų, kad būtų laikomas „kvalifikuotu elektroniniu parašu“, kaip tai suprantama pagal jo 3 straipsnio 12 punktą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, remiantis pačia Reglamento Nr. 910/2014 25 straipsnio 1 dalies formuluote, negalima atsisakyti suteikti elektroninio parašo, kaip įrodymo, teisinės galios ir priimtumo vien dėl to, kad šis parašas yra elektroninės formos arba neatitinka kvalifikuoto elektroninio parašo reikalavimų. Pagal šią nuostatą nacionaliniams teismams nedraudžiama pripažinti elektroninių parašų negaliojančiais, tačiau įtvirtinamas bendrasis principas, pagal kurį minėtiems teismams draudžiama teismo procesuose atsisakyti suteikti elektroninių parašų galią ir įrodomąją vertę vien dėl to, kad tie parašai yra elektroninės formos arba neatitinka Reglamente Nr. 910/2014 nustatytų reikalavimų, kad būtų laikomi „kvalifikuot[ais] elektronini[ais] paraš[ais]“.

Tokį aiškinimą patvirtina Reglamento Nr. 910/2014 2 straipsnio 3 dalis, siejama su jo 21 ir 49 konstatuojamosiomis dalimis; iš jos matyti, kad nacionalinėje teisėje turi būti apibrėžta elektroninių parašų teisinė galia. Iš tiesų pagal šią nuostatą valstybės narės gali laisvai nuspręsti, ar pranešimai, kuriuos mokesčių administratorius pateikia visų pirma apmokestinamiesiems asmenims, gali būti elektroninės formos, ir prireikus nustatyti, kokio tipo elektroninio parašo reikia atsižvelgiant į aplinkybes. Reglamente Nr. 910/2014 nenumatyta, kokia konkrečia elektroninio parašo forma reikia remtis rengiant tam tikrą teisinį aktą, be kita ko, administracinį sprendimą, priimtą kaip elektroninis dokumentas. Todėl valstybės narės turi nustatyti, ar toks administracinis sprendimas reikalauja tik kvalifikuoto elektroninio parašo, ir, jei taip, kokios yra šio reikalavimo nesilaikymo pasekmės.

Vienintelė išimtis šiuo klausimu yra Reglamento Nr. 910/2014 25 straipsnio 2 dalyje numatytas reikalavimas, kad kvalifikuoto elektroninio parašo teisinė galia turi būti lygiavertė parašui ranka. Šios nuostatos, pagal kurią vien kvalifikuotas elektroninis parašas „prilyginimas“ parašui ranka, tikslui būtų pakenkta, jei elektroninis parašas, neatitinkantis šio reglamento reikalavimų, kad būtų laikomas „kvalifikuotu elektroniniu parašu“, vis dėlto turėtų panašią ar net didesnę galią nei parašas ranka, nes Reglamento Nr. 910/2014 25 straipsnio 1 dalies platus aiškinimas lemtų negalėjimą ginčyti tokį parašą arba bent jau taptų sudėtingiau jį ginčyti. Dėl tokio požiūrio atsirastų neatitiktis tarp ranka pasirašyto popierinio dokumento ir elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento.

Reglamentu Nr. 910/2014 siekiama, kaip matyti iš jo 2 straipsnio 3 dalies, siejamos su jo 49 konstatuojamąja dalimi, užtikrinti, kad nebūtų galima atsisakyti pripažinti elektroninio parašo teisinės galios tik dėl to, kad jis yra tokios formos, netrukdam valstybėms narėms nuspręsti dėl formalių reikalavimų. Vis dėlto negalima teigti, kad pagal Reglamente Nr. 910/2014 numatytą įvairių elektroninių parašų hierarchijos sistemą reikalaujama pripažinti elektroninio parašo, kuris neatitinka šio reglamento reikalavimų, kad jį būtų galima laikyti „kvalifikuotu elektroniniu parašu“, aukštesnę teisinę galią, nei suteikiama parašui ranka.

[Prieiga internete](#)

ATSTOVAVIMAS

2022 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Universität Bremen prieš REA, C-110/21 P*

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnis – Neprivilegiuotųjų šalių atstovavimas Sąjungos teismuose nagrinėjamosiose bylose dėl tiesioginių ieškinių – Universiteto dėstytojas – Dėstytojas, dėstantis universitete, kuris yra atstovaujamas pareiškus ieškinį, ir einantis projekto, kuris yra ginčo

³¹ 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB (OL L 257, 2014, p. 73).

dalykas, koordinatoriaus ir grupės vadovo pareigas – Nepriklausomumo sąlyga – Tiesioginio ir asmeninio suinteresuotumo ginčo sprendimu buvimas

Bylos aplinkybės

Apeliaciniu skundu Vokietijos Brėmeno universitetas prašė panaikinti 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo nutartį, kuria šis teismas atmetė kaip akivaizdžiai nepriimtina jo ieškinį dėl 2019 m. liepos 16 d. Europos mokslinių tyrimų agentūros (REA) sprendimo atmesti šio universiteto pasiūlymą, pateiktą atsakant į kvietimą teikti pasiūlymus, panaikinimo.

Skundžiama nutartimi Bendrasis Teismas patenkinio Europos mokslinių tyrimų agentūros nurodytą nepriimtimumo pagrindą – Brėmeno universitetui atstovaujantis dėstytojas nėra trečiasis asmuo universiteto atžvilgiu, todėl jis neatitinka Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statute numatytos nepriklausomumo sąlygos – ir atmetė ieškinį kaip akivaizdžiai nepriimtina.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl teisės profesorius atstovavimo savo universitetui Bendrajame teisme ir Europos Sąjungos Teisingumo Teisme

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnio septintos pastraipos formuluotės – pagal ją Sąjungos teismuose šalims leidžiama atstovauti aukštosios mokyklos dėstytojams, kurie yra valstybių narių, kurių teisės aktai jiems pripažįsta tokią teisę, piliečiai, – matyti, kad šios sąlygos prasmė ir apimtis turi būti aiškinamos atsižvelgiant į atitinkamą nacionalinę teisę.

Šioje byloje neginčyta, kad pagal Vokietijos teisę dėstytojo statusą turintis Brėmeno universiteto atstovas turi teisę atstovauti šaliai *ad litem*, todėl pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnio septintą pastraipą jis turi tokias pat teises, kokios pripažįstamos advokatams pagal šio 19 straipsnio ketvirtą pastraipą, taigi jis gali atstovauti šaliai Teisingumo Teisme arba jai padėti.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad advokato nepriklausomumo sąlyga apibrėžiama ne tik neigiamai, t. y. per advokato ar jo kliento darbo santykių nebuvimą, bet ir teigiamai, t. y. nurodant profesinę etiką. Tai, be kita ko, reiškia, kad jų neturi sieti ryšys, kuris akivaizdžiai kenktų advokato gebėjimui atlikti jam tenkančią gynybos funkciją geriausiai atstovauti savo kliento interesams laikantis įstatymų ir profesinių taisyklių.

Advokatas turi užtikrinti savo kliento interesų apsaugą ir gynimą, o universiteto dėstytojas, atsižvelgiant į šiai profesijai būdingą akademinę laisvę, turi visiškai nepriklausomai atlikti dėstytojo darbą ir mokslo tyrimus. Vis dėlto konstatuota, kad, kai universiteto dėstytojas atstovauja šaliai Sąjungos teismuose, jis užsiima jau ne dėstytojo ir mokslininko profesija, o atlieka tą pačią funkciją kaip ir advokatas, t. y. atstovauja Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnio pirmoje ir antroje pastraipose nenurodytoms šalims.

Teismas nurodė, kad universiteto dėstytoją su universitetu, kuriam jis atstovauja, sieja statutiniai viešosios teisės reglamentuojami santykiai. Šis statusas pagal nacionalinės teisės sąlygas ir normas jam suteikia nepriklausomumą ne tik kaip dėstytojui ir mokslininkui, bet ir kaip neprivilėgiuotųjų šalių atstovui Sąjungos teismuose. Be to, kadangi atstovavimas teisme nepriskirtinas prie užduočių, kurias dėstytojas turi vykdyti universitete kaip mokymo personalo narys ar mokslininkas, jis nėra niekaip susijęs su jo akademinėmis pareigomis ir yra vykdomas neatsižvelgiant į pavaldumo universitetui santykius net ir tada, kai jis jam atstovauja. Dėl to Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėstytojo ir universiteto, kuriam jis atstovauja, siejančio statutinio viešosios teisės reglamentuojamo ryšio nepakanka nuspręsti, kad dėstytojo situacija yra tokia, kad jis negali ginti universiteto interesų.

Teismas konstatavo, kad nors Bendrojo Teismo nurodyti ryšiai (Brėmeno universiteto atstovas buvo siūlomo projekto koordinatorius ir jo grupės vadovas ir šiame projekte vykdė „esmines užduotis ir pareigas“, todėl asmeninis šio atstovo ryšys su ginčo dalyku kenkia jo gebėjimui teikti teisinę pagalbą, kurios reikia šiam universitetui) negali būti laikomi ryšiais, kuriais akivaizdžiai kenkiama Brėmeno universiteto atstovui atstovauti šiam universitetui laikantis reikalaujamo nepriklausomumo. Žinoma, atstovo nagrinėjamame projekte, kuris yra ginčo dalykas, vykdytos funkcijos reiškia, kad jis turi bendrų

interesų su Brėmeno universitetu. Vis dėlto tokių interesų nepakanka įrodyti, kad atstovas negali tinkamai atlikti jam patikėtos atstovavimo funkcijos.

ESTT pažymėjo, jog Sajungos teisėje numatyta nepriklausomumo sąvoka turi būti aiškinama taip, kad ieškinys būtų pripažintas nepriimtiniu tik tada, kai akivaizdu, jog atstovas negali užtikrinti savo gynybos funkcijos geriausiai atstovauti savo kliento interesams, todėl jam turi būti neleidžiama to daryti siekiant apsaugoti kliento interesus. Teisingumo Teismas vertino, kad Bendrasis Teismas klaidingai nusprendė, jog ieškinys yra nepriimtinas dėl to, kad Brėmeno universitetui negali tinkamai atstovauti jo dėstytojas.

[Prieiga internete](#)